

HÖGSKOLAN KRISTIANSTAD

Institutionen för Ekonomi

Civilekonomprogrammet inriktning Revisor/Controller

Vilka effekter har införandet av den svenska bolagsstyrningskoden haft för revisorerna?

En studie ur revisorernas perspektiv

Magisteruppsats i Företagsekonomi

Inriktning: Externredovisning D-nivå
VT 2007

Handledare: Torbjörn Tagesson
Pernilla Broberg

Författare: Magnus Gudmundsson
Sofia Josephson

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till våra handledare Torbjörn Tagesson och Pernilla Broberg för konstruktiv och värdefull handledning under arbetets gång. Samtidigt vill vi tacka Fredrik Arpåker för hans hjälp med att lägga upp hemsidan med vår enkät samt revisorn som gav oss värdefulla synpunkter på vår enkät.

Vi vill även tacka alla respondenter som har tagit sig tid att svara på vår enkät.

Ett speciellt tack vill vi rikta till den revisor som gav oss tid för att genomföra en intervju.

Kristianstad den 5 juni 2007

Magnus Gudmundsson

Sofia Josephson

Abstract

At first glance the implementation of the Swedish Code of Corporate Governance does not seem to have had any effects on the work of the auditors. Therefore we ask ourselves if the work of the auditors has, in any way, been influenced by the Swedish Code of Corporate Governance? Based on the problem the purpose of this study is to describe and understand the effects of the Swedish Code of Corporate Governance, from the auditors' perspective.

We primarily base our study on the question of accountability. A number of factors, above the accountability, which we regard as explanatory for the effects on the auditors work, are the auditors' independence, agency costs, self-interest and institutional surrounding. The subjects of this study are comprised by 79 auditors of the corporations that, according to the Stockholm Stock Exchange's rules, must adopt the Swedish Code of Corporate Governance.

Our study does not reveal any considerable effects, which the implementation of the Swedish Code of Corporate Governance has had on the work of the auditors. The primary effect instead lies, as experienced by the auditors, in the increased focus on internal control from clients and an improved dialog on auditing, with the corporations board of directors and management.

Innehållsförteckning

1 Inledning	5
1.1 Problemformulering	7
2 Referensram	9
2.1 Hypotesformulering	11
2.1.1 Ansvarighet	11
2.1.2 Revisorns oberoende	12
2.1.3 Agentkostnader	14
2.1.4 Revisorns egenintresse	14
2.1.5 Den institutionella omgivningen.....	16
3 Metod	17
3.1 Urval och undersökningsmetod	17
3.2 Bortfall	19
3.3 Bortfallsanalys	19
3.4 Variabler.....	20
3.4.1 Beroende variabler	20
3.4.2 Oberoende variabler	21
4 Analys	23
4.1 Beskrivande statistisk över de beroende variablerna	23
4.2 Beskrivande statistisk över de oberoende variablerna	24
4.2.1 Oberoende variabler kring bolagsstyrningskoden.....	25
4.3 Bivariat analys	25
4.3.1 Oberoende variabler kring bolagens styrelserapport om intern kontroll.....	25
4.3.3 Bivariat analys för den institutionella omgivningen.....	28
4.4 Multivariat analys	28
4.5 Reflektioner kring bolagsstyrningskodens effekt på revisorerna	32
4.7 Hypotesprövning.....	36
5 Diskussion och slutsatser	38
5.1 Förslag till fortsatt forskning	42
Referenser	43
Bilagor	49

1 Inledning

De senaste åren har varit turbulenta för revisorskåren (Knechel, forthcoming). Revisorsskandalerna som har uppdagats har lett till att revisorskårens oberoende, ansvar och trovärdighet kraftigt ifrågasatts (Benston & Hartgraves, 2002; Akhigbe, Martin & Whyte, 2005), detta har lett till att diskussionerna kring *Corporate Governance* (bolagsstyrning) har intensifierats (Skog, Kristiansson & Thorell, 2004; SOU 2004:47). Några av de mest uppmärksammade revisionskandalerna skedde i USA, genom kollapsen av Enron (Dewing & Russell, 2003; Cullinan, 2004; Reinstein & McMillan, 2004; SOU 2004:47) och WorldCom (Boyd, 2003; SOU 2004:47; Akhigbe *et al.*, 2005). Enron avslöjades med att redovisa alltför höga vinster och följdes av Arthur Andersens undergång på mindre än ett år, då det visade sig att byrån godkänt Enrons tvivelaktiga bokföring. (Benston & Hartgraves, 2002; Morrison, 2004) Under sommaren 2002 drabbas USA av ytterligare en stor redovisningsskandal genom kollapsen av WorldCom. Även i detta fall var revisionsfirman Arthur Andersen inblandad. (Akhigbe *et al.*, 2005) Europa har inte förskonats från liknande skandaler då Parmalats mångmiljardkrasch 2003 räknas till en av världens mest omfattande bokföringsskandaler och benämns ofta i media som "Europas Enron" (Buchanan & Yang, 2005). Det svenska samhället har även det drabbats av bolagsskandaler då företag som Fermenta, Prosolvia och Trustor (SOU 2004:47) samt Skandia (DN.se, 031029) under de senaste åren har kopplats samman med oegentligheter och tvivelaktiga redovisningsmetoder.

Revisorer måste arbeta inom ett ramverk som motverkar omoraliskt beteende (Gavious, 2007). Detta är en förutsättning för att revisorn skall kunna utföra sitt arbete så att företagets intressenter får förtroende för revisorn (Cassel, 2005). McMillan (2004) betonar i sin studie, att den internationella debatten om hur förtroendet för den finansiella rapporteringen skall återskapas har dominerats av hur tilltron till revisorerna skall ökas, detta som ett resultat av de omtalade revisionskandalerna. Företagens rapporteringar anses inte trovärdiga och bolagsstyrningssystemen betraktas inte som tillräckliga för att upptäcka bristerna (SOU 2004:47).

Vi menar att införandet av bolagsstyrningskoder väcker nya frågor kring revisorernas ansvarighet. Detta är oundvikligt och nödvändigt eftersom revisionen spelar en nyckelroll för tilltron till företagets finansiella rapportering (McMillan, 2004). Förtroendet för revisorer bygger på att de agerar professionellt och oberoende i förhållande till såväl redovisningsskyldiga som redovisningsberättigade (Bazerman, Morgan & Loewenstein, 1997). De

förhållanden som anses ha särskild betydelse kan nämnas tydliggörandet av styrelsens ansvar för den finansiella rapporteringen, säkerställandet av kvalitén av den interna kontrollen och den finansiella rapporteringen samt att säkerställa revisorns integritet och självständighet och att revision sker i tillräcklig omfattning (McMillan, 2004).

Det är mot denna bakgrund de kraftfulla åtgärder som har vidtagits internationellt, för att förhindra att liknande revisionsskandaler återupprepas, skall ses (Skog *et al.*, 2004). Detta arbete har i USA utmärkts genom införandet av Sarbanes-Oxley Act (SOX) 2002 i den amerikanska lagstiftningen. Legaliseringen utfördes som ett led för att förbättra styrelsens och företagsledningens ansvarighet angående de finansiella rapporternas tillförlitlighet och kvalitet samt revisorernas integritet (Gavious, 2007); förbättra revisionsprocessen genom försök att förstärka de externa revisorernas oberoende (Cullinan, 2004). Inom EU representeras arbetet av det moderniserade åttonde bolagsdirektivet; ett led i en bredare handlingsplan mot en förstärkt lagstadgad revision inom EU (Diamant, Holm & Strömberg, 2006).

Revisionsskandalerna påvisar den betydelsefulla roll reglerna för redovisning och revision har på området för bolagsstyrning (Skog *et al.*, 2004). Bolagsstyrning prioriterar de frågor som anses viktiga för att upprätthålla ett fungerande näringsliv och för detta har 169 stycken olika koder för bolagsstyrning upparbetats i 55 länder (Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 070605). Koderna inom EU är i de flesta fall inte lagstiftade utan självreglerande instrument, baserade på principen *följ eller förklara*. Denna princip ger företaget friheten att avvika från kodens regler och rekommendationer, om detta tydligt anges och motiveras. Dock, det faktum att införandet av koder i många fall är ett krav från nationella börser för att bolaget skall kunna noteras, ger dem en mer formell (i meningen av ett obligatoriskt krav) karaktär. Dessutom, i några länder, som exempelvis i Tyskland, understryks detta formella krav av faktumet att införandet av koden är ett lagligt krav för börsnoterade bolag. (Hermes *et al.*, 2006)

Det finns principiella skillnader på bolagsstyrningskoderna mellan olika länder, speciellt mellan USA och de europeiska länderna. USA:s bolagsstyrningskod upprätthålls av en principfast reglering genom lagstiftning, medan de europeiska ländernas koder karaktäriseras av självreglering. (Balans, 2004) I USA resulterade lagstiftningen, genom SOX, i ett omfattande regleringskrav, för att på så sätt uppnå ett effektivare och bättre dokumenterat system för intern kontroll av den finansiella rapporteringen för publika bolag. (Hass, Abdolmohammadi & Burnaby, 2006) Den brittiska *Combined Code* karaktäriseras av *följ eller förklara* principen och omsluter principerna för bolagsstyrning för de brittiska företagen, med en kraftig fokusering på bolagens styrelser. (Pass, 2006) Den tyska bolagsstyrningskoden, är

även den baserad på principen av följ eller förklara, men till skillnad från många andra europeiska länder är den tyska bolagsstyrningskoden lagstadgad. (von Rosen, 2007) I Skandinavien var Danmark det första landet att introducera en bolagsstyrningskod. Nørby-rapportens, utgiven 2001, rekommendationer blev basen för den danska koden, som även denna bygger på principen följ eller förklara. Den finska bolagsstyrningskoden uppvisar betydande likheter med den svenska. Utöver likheterna inom bolagsstyrningssystemet har även den svenska och finska revisionsprocessen den unika företeelsen av förvaltningsrevision. (Skog, 2005) I Sverige initierades 2003, efter en rad företagsskandaler, arbetet med att ta fram en svensk bolagsstyrningskod. Koden framlades sent under 2004 och infördes den 1 juli 2005 (Ernst & Young, 2006). Enligt Stockholmsbörsens noteringsavtal måste den svenska bolagsstyrningskoden tillämpas av ”samtliga svenska bolag som är inregistrerade på börs och för övriga bolag med ett marknadsvärde över 3 miljarder kronor” (omxgroup.com, 070504). Den svenska bolagsrätten täcker redan många områden som regleras genom koden då den svenska marknaden har haft en tradition av omfattande självreglering. Detta betyder att många bolag redan har infört kodens nya regler, genom den självreglerande kulturen och traditioner. (Ernst & Young, 2006)

1.1 Problemformulering

Introduktionen av den svenska bolagsstyrningskoden leder till att revisorerna påverkas på olika sätt. Ansvarigheten ser vi som det begrepp som primärt skall genomsyra revisorns samt styrelsens och bolagsledningens arbete, för att säkerställa att den information som bolagen publicerar är korrekt och tillförlitlig. Ansvarigheten utmynnar i tre rapporter, revisionsberättelsen samt bolagens bolagsstyrningsrapport och styrelsens rapport om intern kontroll. Vi anser att denna situation kan leda till att rapporterna kompletterar varandra, men även till motstridigheter då revisorns objektiva syn angående den interna kontrollen, möjligtvis kan komma i konflikt med hur bolagen väljer att presentera den interna kontrollen för sina intressenter.

Den svenska revisionsprocessen till stor del bygger på det något svårdefinierade begreppet ”god revisionsred” och kanske framförallt förvaltningsrevisionen, vars utformning och omfattning saknar tydlig precisering i lagtexten (Hultin & Kempe, 2005). Förvaltningsrevisionen omfattar förvaltningen av bolaget, men lämnar inte en redogörelse för riskerna som förknippas med verksamheten och hur den interna kontrollen leds i bolaget. Det står klart att man inte kan förvänta sig att revisorn, genom RS 400, skall uttala sig om företaget har god intern kontroll; detta kan inte heller göras på basis av den lagstadgade

förvaltningsrevisionen (SOU 2004:47).

Vi har i tidigare avsnitt understrukit betydelsen av att svenska företag fäster särskild uppmärksamhet kring hur man hanterar sina risker, den interna kontrollen och övervakningen av denna. [...] Frågan gäller i vilken utsträckning dagens förvaltningsrevision innefattar en sådan granskning, eftersom den interna kontrollen primärt är företagets ansvar. (SOU 2004:47, s. 251)

Bolagens ansvar att redogöra för den interna kontrollen har fått en arena genom den svenska bolagsstyrningskodens regelverk. Koden reglerar, enligt punkt 3.7.2, styrelsens rapportering om intern kontroll avseende den finansiella rapporteringen. I ABL (2005:551) 8:4-5 §§ finns de grundläggande bestämmelserna om styrelsens huvuduppgifter och tillsynsplikt. Av koden framgår att styrelsen skall fullgöra sina lagstadgade uppgifter – med tillägget att den interna kontrollen ska utvärderas och rapporteras till ägaren. Kravet på utvärdering framgår redan av ABL, men kodregeln bör ses som ett uttryck för att det i börsbolag krävs en mer systematisk och formaliserad process för utvärdering/testning av den interna kontrollen. (Ernst & Young, 2006) Kodregeln går således längre än vad som är etablerad praxis på detta område genom att ställa ett uttryckligt krav på utvärdering och rapportering (Filip Cassel, personlig intervju, 13 april, 2007).

Kollegiet för svensk bolagsstyrning gjorde i december 2005 ett uttalande om internkontrollrapporten och meddelade övergångsregler. Enligt detta kollegieuttalande räcker det med att rapporten innehåller en beskrivning av hur den interna kontrollen är organiserad. Något uttalande om hur väl den interna kontrollen utfallit behövs inte, inte heller någon granskning av rapporten från bolagets revisor. (Ernst & Young, 2006)

Filip Cassel (personlig intervju, 13 april, 2007) framhäver att det är möjligt att revisorerna inte uppfattar skillnaderna i granskningen mellan förvaltningsrevisionen och bolagens interna kontroll och riskbedömning. Granskningen uppvisar betydande likheter, då båda begränsar revisorns bedömning till att inte uttala sig om bolagens interna kontroll och riskbedömning.

Revisorernas arbete förefaller alltså inte vara utsatt för större förändringar, i och med införandet av den svenska bolagsstyrningskoden. Istället bör frågorna kring revisorernas ansvarighet, oberoende och professionalitet studeras närmare. Dessa faktorer är betydelsefulla för den tillförlitlighet som intressenter har för den information som bolagen publicerar och införandet av bolagsstyrningskoden skall inte kunna påverka dessa faktorer negativt.

Utifrån problemformuleringen formuleras vårt syfte till att beskriva och förstå vilka effekter införandet av den svenska bolagsstyrningskoden har haft för revisorerna.

2 Referensram

Den organisationsstruktur som växt fram inom de moderna storbolagen har resulterat i en tydlig separation mellan aktieägare och bolagsledningen (Collin, 2006). Separationen har resulterat i ett förhållande baserat på förtroende, där de frånvarande aktieägarna ofta inte kan samla ihop förstahandskunskap om bolagets verksamhet och tillstånd (Burrowes & Persson, 2000). Principal-agent modellen är ett instrument för att öka insikten i/för denna separation (Jensen & Meckling, 1976). Modellen förespråkar att aktieägare aktivt skall övervaka företagsledningens beteende (Jensen & Meckling, 1976; Burrowes & Persson, 2000; Collin, 2006; Deegan & Unnerman, 2006). Men då informationsutbyte mellan ägare och företagsledare är mycket viktigt, är det med den nuvarande finansiella rapporteringsmodellen sårbart (Burrowes & Persson, 2000).

Recent work in the area of agency theory has focused on the problem engendered by incomplete information, that is, when not all states are known to both parties and, as a result, when certain consequences are not considered by both [...] known as information asymmetries (Hendriksen & van Breda, 1992, s. 207).

Redovisningsinformationens roll och betydelse är baserad på ansvarighet (Spira, 2001). Ansvarighetsbegreppet definierar syftet med redovisningen som att tillhandahålla ett rättvist system för informationsutbyte mellan den redovisningsskyldige och tredje parten. Objektivitet i och verifierbarhet av redovisningsinformation är inte enbart eftersträvat, utan oundgängligt. (Ijiri, 1983) Principalen skall, baserat på information från redovisningen, ta ställning till och pröva agentens ansvarsfrihet för den aktuella redovisningsperioden (Brorström, Eriksson & Haglund, 2001).

Själva definitionen av ansvarighet är ett omdiskuterat ämne. Benämningen härleds från det engelska begreppet accountability (Cassel, 2000). Andra studier på ämnet har definierat accountability som "the giving and demanding of reasons for conduct" (Robert & Scapens, 1985, s. 447), efterfrågan på och erbjudandet av "explanations, justifications and excuses" (Kirk & Mouritsen, 1996, s. 245). Dessa definitioner ligger, enligt Tagesson (2002), i linje med vad

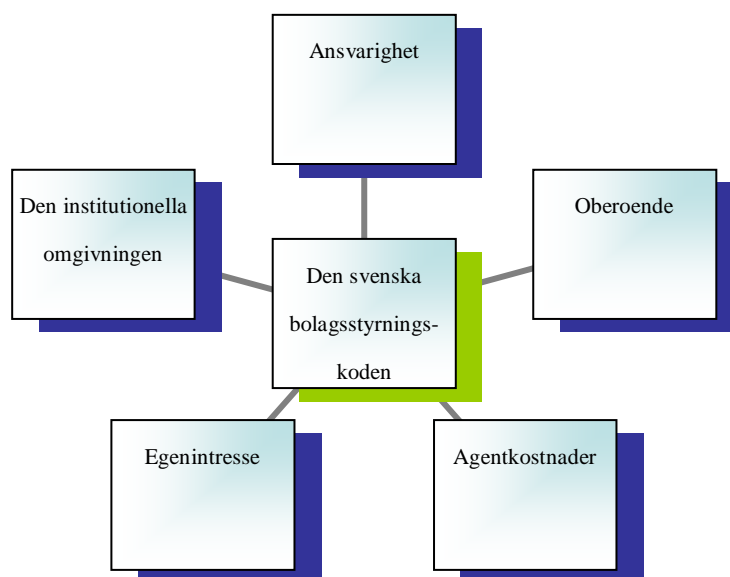
Artsberg (1992, s. 63) talar om som redovisningsskyldighet, "[...] dvs. då en part, uppdragstagaren, inför en annan part, uppdragsgivaren, är skyldig att redovisa resultatet av sin förvaltning [...]".

Det existerar emellertid ingen koncensus att redovisningen och revision är sättet att möta efterfrågan för ansvarighet (Burrowes & Persson, 2000). För att öka rättigheterna till information och minska informationsasymmetrierna menar Perks (1993) att årsredovisningen inte är ett tillräckligt medel.

[...] traditional models of accountability, largely determined and operated by accountants and based on the publication of annual reports, are not well suited to this objective. (Perks, 1993, s. 40)

Ansvarigheten är därför kritisk, eftersom vi anser att informationsasymmetrierna ger upphov till en subjektiv ansvarsfördelning. Ett sätt att försöka reducera utrymmet för informationsasymmetri, och därigenom utjämna förhållandet mellan principaler och agenter, är att kontrollera och ställa krav på redovisningens form och innehåll (Pentland, 1993).

Primärt är det frågan om ansvarighet som ligger till grund för studien. Ett antal faktorer, utöver ansvarigheten, som kan beskriva effekterna den svenska bolagsstyrningskoden har för revisorerna har härletts ur agent-principal förhållandet: revisorns *oberoende*, *agentkostnader*, *egenintresse* samt *institutionella omgivning*. Studien syftar inte till att utveckla eller korrigera existerande teorier, utan enbart till att studera

bolagsstyrningskodens

eventuella effekter och orsaken till dessa. För att söka

förklaring i och förstå de frågor som ligger utanför agent-principal förhållandet har den institutionella teorin och legitimitetsteorin använts som förklaringsansatser. Philip Selznick (1957) utarbetade den institutionella teorin som ett instrument för att förklara anpassningen

individer gör, över tiden, till sin omgivning och värderingarna i samhället. Idéer, trender, modeller, förväntningar och rationella myter i den institutionella omgivningen påverkar hur individen kommer att agera (Meyer & Rowan, 1977). Legitimitetsteorin erbjuder en förklaring för de val som individer gör för att försäkra sig om att de verkar inom gränser och normer som finns i deras omgivning, att deras handlingar uppfattas som legitima av externa intressenter (Deegan & Unerman, 2006).

I vår studie antar vi att olika teorier kan förklara olika delar av samma fenomen. Problem kan uppstå då olika teorier behandlas som konkurrerande förklaringar, när de snarare bör ses som kompletterande, berikande och överlappande perspektiv (Gray, Meek & Roberts, 1995). Att addera fler teorier skulle sannolikt öka validiteten i förklaringarna, men en teoretisk avgränsning måste av praktiska skäl göras.

2.1 Hypotesformulering

2.1.1 Ansvarighet

För att förstå och förklara revisorernas beteende är det av intresse att belysa ansvarigheten som ligger på den enskilde revisorn. Ansvarigheten ser vi som kravet på revisorn att upprätthålla objektivitet i och verifierbarhet av redovisningsinformationen (Ijiri, 1983). Den påskrivande revisorn skall, med sin namnteckning, intyga att allt gått ”rätt och riktigt” till och att den information som bolagen lämnar ut till dess intressenter är trovärdig (Carrington & Catasús, 2007; Öhman, 2007). I Sverige arbetar revisorerna enligt Revisorslagen (2001:883) under obegränsat skadeståndsansvar, i samband med att denne genomför sin granskning och gör sina bedömningar och uttalanden. Ansvaret för med sig att revisorerna gör klokt i att vara uppmärksamma på vad de gör för att inte riskera att kritiseras för sitt agerande (Power, 2004). I den nuvarande situationen belyses ansvarighetens betydelse för revisorn genom uttalandet i revisionsberättelsen om huruvida styrelseledamöterna och VD: n bör beviljas ansvarsfrihet gentemot bolaget (ABL 9:33 § 1 st.) och att revisorn ska avge en särskild granskningsberättelse över bolagsstyrningsrapporten samt att minst en av bolagets delårsrapporter skall granskas (Öhrlings PricewaterhouseCoopers, 2004).

Koden skall ses som ett regelverk för bolagsstyrning och innehåller inga regler om ägarnas roll och ansvar (Ernst & Young, 2006). Den speciella underskriftsmeningen har till syfte att tydliggöra att det är styrelsen och VD: n som ytterst ansvarar för årsredovisningens innehåll (Ernst & Young, 2006). Även FAR SRS har tagit fasta på ansvarighetsförtydligandet då, enligt den nya revisionsstandarden RS 580, bolagsledningen ska göra ett uttalande till

revisorerna om redovisningens riktighet (SOU 2004:130). Att i årsredovisningen förtydliga ansvarsförhållandet kring den finansiella rapporteringen kan klargöra den vanligaste missuppfattningen om att det är bolagets revisor som ska bära detta ansvar (SOU 2004:47).

Vi anser att revisorernas upplevda ansvarighet inte skall kunna påverkas negativt av införandet av bolagsstyrningskoden, eftersom yrkesprofessionaliteten endast medger positiva förändringar. Bolagsstyrningskodens adderade regelverk, till de existerande revisionsstandarderna, menar vi möjligtvis kan minska revisorernas ansvarighet för den information som publiceras i årsredovisningen samt även risken för revisorn att bli skadståndsansvarig.

Hypotes 1: Revisorns ansvarighet minskar genom införandet av den svenska bolagsstyrningskoden

2.1.2 Revisorns oberoende

Revisorernas oberoende betraktas som ett signum för revision och redovisningsprofessionen (Vanasco, 1996; Vanasco, Skousen & Santiago, 1997; Nobes & Parker, 2006). Oberoende ses som det mest väsentliga inslaget i de reviderade finansiella rapporterna, i syfte att skydda olika gruppers intressen (Vanasco, 1996; Bazerman *et al.*, 1997; Vanasco *et al.*, 1997). Internationella professionella redovisningsföreningar och statliga regleringsorganisationer har betonat att revisorernas oberoende är både en etisk och en professionell fråga, kritisk för revisorer (Vanasco *et al.*, 1997). De lagar och redovisningsstandarder som finns är till för att säkerställa en tillförlitlig finansiell information samt att revisionsbyråernas arbete är tillförlitligt (Nobes & Parker, 2006).

Bazerman *et al.* (1997) hävdar att den institutionella utformningen av revision gör det omöjligt för revisorerna att upprätthålla det för redovisningsprofessionen så viktiga oberoendet, objektiviteten och opartiskheten. I det läget som revisionsklienten anlitar och betalar revisorn för att utföra revision skapas det ett beroendeförhållande dem emellan, med revisorn som den behövande parten. (Bazerman *et al.*, 1997) I kölvattnet till de företagsskandaler som drabbat världen har frågor höjts angående revisorernas oberoende (Morrison, 2004). För att säkerställa att liknande revisionsskandaler inte upprepas anser Aktiespararnas VD Elisabeth Tandan att:

Det är viktigt att revisorn i sin konsultroll inte kommer alltför nära in på företaget/kunden (Precht, 2007, s. 20).

Under det senaste årtiondet har de brittiska revisionsbyråernas totala arvodesinkomst och nivån på de arvoden som intjänas genom konsultverksamhet och intilliggande tjänster ökat kraftigt (Citron, 2003). Denna utveckling understyrker debatten om effekterna av revisionsbyråernas konsultverksamhet (Citron, 2003), jämför Tandans uttalande, då revisionsbyråernas ökade utbud av tjänster har lett till att diskussioner om att byråernas beroende av revisionsklienter ökat till ohållbara nivåer (Mitchell, 1999). Förändringen som har skett på revisionsområdet har inneburit ett skifte från den traditionella revisionen mot större tonvikt på affärsriskbedömning och att förstå klienternas affärsstrategier. Denna förändring har lett till att det blivit svårare att urskilja gränserna mellan revisionen och konsultverksamheten. (Green, 2000) Greens (2000) uppfattning får stöd av Jeppesen (1998) som menar att de största revisionsbyråerna inte enbart håller på att flytta tonvikten från revision till konsultverksamhet, utan omdefinierar syftet med revision till att tillhandahålla konsulttjänster, för att tillföra värde till klienten. Jeppesen (1998) anser att det finns en klar skillnad mellan revision och konsultverksamhet, då det enbart är det förstnämnda som kräver oberoende.

Utvecklingen visar på behovet för revisionsprofessionen att kunna bevisa sitt oberoende, då konsultverksamheten kring bolagens tillämpning av den svenska bolagsstyrningskoden kan innebära att revisorernas förhållande till kunden blir för nära. Revisionsbyråerna utvecklar i samråd med kunderna den interna styrningen och kontrollen så att den skapar värde för organisationen genom arbetsmodeller, stöd i arbetets olika faser, beprövade utvärderingar samt konkreta råd kring struktur och innehåll i alla rapporter som ska utarbetas (kpmg.se, 070605; pwc.se, 070605; ey.se, 070605; deloitte.se, 070605). I vår studie inriktar vi oss på att, utifrån Tandans uttalande, studera revisorns faktiska oberoende, enligt Revisorslagen 20 §, för att på så sätt understryka om revisorerna anser det legitimt att använda sig av den information som publiceras i bolagens styrelserapport om intern kontroll? Problemet som vi anser kan uppstå ur denna situation är att det av externa intressenter kan uppfattas som ett hot mot revisorernas oberoende då de använder sig av rapporten. För hur ska revisorerna kunna upprätthålla oberoendet i sin granskning när de hjälpt till att utveckla rapporterna?

Hypotes 2: Revisorns oberoende försvagas genom den ökade konsultverksamheten kring bolagsstyrningskoden

2.1.3 Agentkostnader

Den oberoende revisorn representerar det starka skydd som, i och med agentförhållandet, implementerats av principalen för att övervaka agenten eller företagsledningen (Godfrey, Hodgson & Holmes, 2003). De möjligheter principalen har för att övervaka agenten är beroende av hur och vilken information principalen får tillgång till. Direkt övervakning är en mycket kostsam process, medan indirekt övervakning inte ger principalen tillräckligt med tillförlitlig information. (Hatch, 1997)

Införandet av bolagsstyrningskoden kan ge principalen ökad tillförlitlig information att basera den indirekta övervakningen på, men till vilket pris? Revisionen är ämnad till att minimera agentkostnaderna, då oberoende revisorer kan övervaka bolagsledningens beteende mer effektivt än principalen (Godfrey *et al.*, 2003).

Som en följd av införandet av bolagsstyrningskoden har samhällets totala kostnader ökat, men vem får bära kostnaderna? De ökade utgifterna för revisionsbyråerna, till följd av införandet av bolagsstyrningskoden, bör ses som investeringar. Byråerna måste lägga ner tid och kraft på utbildning och strukturering kring bolagsstyrningskoden; utgifter som inte kan debiteras klienten. Dessa investeringar lägger grunden för framtida intäkter och agentkostnaden, för revisionsbyråernas klienter, kan därför inledningsvis anses som oförändrad.

Den nuvarande utformningen av den svenska bolagsstyrningskodens regelverk innebär att en revisorsgranskning av bolagets organisering av den interna kontrollen inte medför ett uttalanden från revisorn om hur väl den interna kontrollen utfallit (Ernst & Young, 2006). I kombination med att denna granskning inte utförs och att den granskning som för nuvarande kan utföras är mycket sällsynt (Kollegiet för svensk bolagsstyrnings årsrapport, 2006), anser vi att revisionsbyråernas investeringsutgifter just nu överskrider de intäkter som kan hänföras till bolagsstyrningskoden.

Hypotes 3: Revisionsbyråernas utgifter ökar genom införandet av den svenska bolagsstyrningskoden

2.1.4 Revisorns egenintresse

Antle (1984) har valt att expandera agent-principal teorin till att även inkludera revision. Revisorerna ses som nyttomaximerande och för att de skall agera i principalernas intresse så måste principalerna även ta hänsyn till revisorernas incitament. Följden av detta blir att revisorn betraktas som ytterligare en agent till principalen. (Antle, 1984)

Öhman (2007) pekar på att ”på grund av olika begränsningar – tid, kostnader, möjligheter att inhämta bevisunderlag, etc. – måste revisorerna bland annat prioritera vilka objekt som ska granskas (Lee, 1993) och vilken information som ska kvalitetssäkras”. En nyttomaximerande revisor kan använda sig av den information, om bolagets interna kontroll och riskbedömning, som bolagsstyrningsrapporten förser revisorn med. Frågan som vi ställer oss är om det kan anses som legitimt för revisorerna att genomföra förvaltningsrevisionen med hjälp av bolagets styrelserapport om intern kontroll, istället för att endast följa praxis (RS 400). Vi tror att svaret på denna fråga kan hämtas från det faktum att om revisorerna använder sig av bolagets styrelserapport om intern kontroll i sitt revisionsarbete så kan slutsatsen dras att revisorerna även anser det som legitimt.

Hypotes 4: Revisorns egenintresse leder denne till ett ökat användande av bolagets styrelserapport om intern kontroll

En låg förändringsvilja kan bland annat bero på en osäkerhetskänsla över nytt arbetsinnehåll (Bakka, Fivelsdal & Lindkvist, 2001). Några viktiga och förutsägbara orsaker som kan förklara motstånd mot förändringar är för stor osäkerhet (bristande information), man blir förvirrad (för mycket förändras samtidigt), man blir osäker om sin kompetens (kan man leva upp till de nya kraven?) samt merarbete (förändringar kräver energi, tid, möten, mer att lära sig osv.) (Kanter, Stein & Jick, 1992).

Den information som publiceras i bolagets styrelserapport om intern kontroll menar vi har en framåtblickande karaktär. Framåtblickande information ses dock som relativt svår för revisorerna att granska och bedöma (Arnold, Collier, Leech & Sutton, 2001). För informationen är branschhänsyn och muntliga upplysningar förhållandevis stor (Öhman, 2007) och revisorerna skall inte förlita sig på att informationen fångats upp av en fungerande internkontroll (Power, 1997). Informationen blir följaktligen svårhanterbar för revisorerna då avsaknaden av tillförlitliga metoder gör att de känner sig otrygga (Öhman, 2007).

I sin studie menar Öhman (2007) att förändringsviljan bland revisorer är låg. De vill begränsa revisionen till att inte behöva uttala sig mer än vad de redan gör om revisionens utfall, sålunda ej omfatta sådant som revisorn uppfattar att investerare och övriga intressenter sätter relativt högt värde på. En stor förändring kan även medföra ökad risk för revisorn, då exempelvis oberoendet kan hotas. Ett centralt begrepp för revisorerna är de beteendemässiga och kognitiva faktorer (Marnet, 2007) som påverkar de dagliga arbetsuppgifterna. Dessa faktorer påverkar, i samband med den starka regleringen på området, revisorernas detaljrika

tankemönster (Öhman, 2007) och gör det svårare för revisorer att ta till sig nya arbetsrutiner då ”väl utvecklade tankemönster är inte bara mer komplexa, organiserade och nyanserade än andra tankemönster, utan mer konservativa och svårare att förändra” (Hellgren & Löwstedt, 1997, s. 50).

Hypotes 5: Revisorns motstånd mot förändring leder till att revisorerna är negativa till en granskning av bolagens styrelserapport om intern kontroll

2.1.5 Den institutionella omgivningen

Såväl bindningarna till professionen som till byråerna påverkar de enskilda revisorerna (Öhman, 2007). Beslutet om när en tillfredställande nivå på tryggheten har nåtts är en pågående diskussion om vad som är rätt eller fel samt vad som är bra eller dåligt (Carrington & Catasús, 2007). I en grupp uppstår ofta starka samband mellan individers tankemönster och hur individen interagerar med gruppen (Öhman, 2007). Socialiseringen påverkar i hög grad individers tankar och handlingar (Ickes & Gonzales, 1994). Som ett resultat av denna sociala process formas individens identitet och självuppfattning (Gioia, Schultz & Corley, 2000).

Det gäller inte minst för revisorer eftersom de ska vara medlemmar i revisorsprofessionen, anställda vid en revisionsbyrå och beredda att utföra arbetet tillsammans med kollegor i ett team. Enskilda revisorers tankemönster kan med andra ord vara färgade av rådande uppfattningar inom såväl revisorsteamet och revisionsbyrån som revisorsprofessionen. Att göra någonting tillsammans med andra är en social aktivitet som kan leda till att gemensamma bilder av verkligheten skapas (Hellgren & Löwstedt, 1997:27) och till en förhållandevis hög samstämmighet i uppfattningar. (Öhman, 2007, s. 18)

Bolagen har insett att för att kunna producera ”trygghet” finns det ett stort antal ”otryggheter” som måste överkommas. Primärt anses revisorn vara fastställande för om och när en trygghetsnivå har nåtts. Dock skall inte revisorn bestämma denna nivå ensam, utan åsikter från fler aktörer bör beaktas. Många aktörer är inblandade och en revision är inte fullbordad förrän alla relevanta aktörer är överbevisade. Revisorernas största påverkan, vad gäller nivån på tryggheten, kommer från de mest framträdande aktörer utanför byråerna. Inte minst nya lagar och regler, men även den processlystna omgivningen. (Carrington & Catasús, 2007)

Införandet av bolagsstyrningskoden har givit revisorerna ett hjälpmedel vid granskningen av bolagen, då de kan använda sig av den information som finns i bolagens

styrelserapport om intern kontroll. Hur mycket revisorerna tar hjälp av bolagens styrelserapport beror på hur deras omgivning agerar. Meyer och Rowan (1977) beskriver isomorfismen som en process där organisationer helt enkelt anpassar sig efter en annan organisation som anses ha större legitimitet. DiMaggio och Powell (1983) beskriver tre olika huvudtyper av isomorfism, den *tvångande* som grundar sig på politisk påverkan (lagar, monopol etc.), den *imiterande* vilken grundar sig på osäkerhet samt den *normativa* som har sin grund i professionaliseringen.

En revisors uppfattning och agerande kan influera andra revisorer, lika väl som en revisor kan låta sig påverkas av sina kollegors och andra aktörers åsikter (Carrington & Catasús, 2007; Öhman, 2007). Aktörer utgörs av ett brett register av externa intressenter, huvudsakligen är det bolagen (klienterna) som bör ses som påverkande men även samhällets och medias inflytande skall inte bortses. Anses användandet av bolagens styrelserapport som legitimt hos revisorernas intressenter, skapas då en trygghet. Inom denna institutionella ram skapar revisorer förståelse för om bolagens styrelserapport om intern kontroll kan användas i hans/hennes revisionsarbete (jämför hypotes 3).

Hypotes 6: Revisorns institutionella omgivning påverkar användningen av bolagens styrelserapport om intern kontroll

3 Metod

3.1 Urval och undersökningsmetod

Studien omfattar revisorerna till de bolag som, enligt Stockholmsbörsens noteringsavtal, måste tillämpa den svenska bolagsstyrningskoden. Bolagen definieras som "samtliga svenska bolag som är inregistrerade på börs och för övriga bolag med ett marknadsvärde över 3 miljarder kronor". Eftersom vår studie inriktar sig på den svenska bolagsstyrningskoden får vi ett inledande bortfall på åtta bolag, då de tillämpar sitt hemlands bolagsstyrningskod. Vidare faller två bolag bort på grund av att bolagen revideras av en utländsk revisionsbyrå. Sex bolag faller bort då de avnoterats från Stockholmsbörsen. Detta resulterar i ett urval på 97 bolag (omxgroup.com, 070605), som omfattar 57 large-cap bolag, 37 mid-cap samt 3 small-cap bolag. För upplysningar om vilken revisor respektive bolag anlitar, används bolagens senast publicerade årsredovisning. Detta resulterar i en målpopulation på 79 revisorer. Anledningen till skillnaden från bolagsurvalet är att många bolag har två påskrivande revisorer samt att ett

antal bolag anlitar samma revisor. Av dessa 79 respondenter erhöles totalt 34 svar.

Enligt Björklund och Paulsson (2003) kan en studies validitet och reliabilitet höjas genom utnyttjande av triangulering. Triangulering gör att studieobjektet ses ur olika perspektiv vilket ökar studiens tillförlitlighet. Vi har valt att använda oss av explorativa intervjuer, survey samt djupintervju, som empirisk datainsamlingsmetod. Inledningsvis genomfördes en explorativ intervju med Filip Cassel, för att få hjälp med grunden till vår studie. En explorativ intervju gjordes även med en revisor för att stärka vår enkät. Surveyn bestod av en enkätundersökning som senare kompletterades med telefonintervjuer. Därefter följde vi upp surveyn med en djupintervju. Djupintervjun syftar till att styrka resultaten av enkätundersökningen (Burrowes & Persson, 2000). Fördelen med att använda oss av denna kompletterande metod är att den förstärker undersökningens validitet och producerar mer övertygande resultat (Gill & Johnsson, 2002).

På grund av våra begränsningar är en enkätundersökning det bästa sättet för oss att få in så mycket information som möjligt från berörda revisorer (Saunders, Lewis & Thornhill, 2007). Enkäten pilottestades på en auktoriserad revisor, med revisionsuppdrag i svenska noterade bolag. Som ett resultat av detta skrevs vissa frågor om, för att på så sätt öka tydligheten (Burrowes & Persson, 2000). Enkäten publicerades som en webbenkät. Nackdelen med en webbenkät är att bortfallet, i form av uteblivna svar, kan bli högt (Dahmström, 2005). Vi skickade ut ett e-mail till vår målpopulation, med en kort presentation av oss och vår studie samt med en försäkning om att revisorns svar kommer att behandlas konfidentiellt (se bilaga I), med länk till webbenkäten (se bilaga II). E-mailadresserna till revisorerna i vår målpopulation erhöles genom FAR SRS databas för auktoriserade revisorer. Då vi, efter två påminnelser, fortfarande inte fått in ett tillfredställande antal svar ringde vi runt till de respondenter som ännu ej besvarat enkäten. Respondenten gavs möjligheten att besvara enkäten över telefon eller att besvara webbenkäten på egen hand. 15 respondenter valde att besvara enkäten över telefon. Detta gav oss även möjligheten att intervjua respondenten (enkätintervjuer) för att låta dem tänka mer fritt och kommentera frågorna; merinformation som enbart enkäterna inte hade kunnat ge oss.

För att få kommentarer kring resultaten från vår enkätundersökning genomfördes en djupintervju. En intervju som även gav oss möjligheten att insamla mer anekdotiska tankar om detta tidigare utforskade undersökningsområde (Burrowes & Persson, 2000). Djupintervjun genomfördes som en telefonintervju, med en revisor med stor kunskap om den svenska bolagsstyrningskoden. Personen valdes slumpmässigt ut ur en grupp av revisorer, rekommenderade av Filip Cassel (personlig intervju, 13 april, 2007). Respondenten presenterades

med en intervjuguide (se bilaga III) några dagar innan intervjun genomfördes, för att på så sätt ge denne möjligheten att tänka igenom och strukturera sina svar (Jacobsen, 2002; Saunders *et al.*, 2007). Intervjufrågorna (se bilaga IV) är baserade på enkätens frågor, men presenteras mer osammanhängande för att på så vis låta respondenten tänka mer fritt (Holme & Solvang, 1997; Burrowes & Persson, 2000). Telefonintervjun gjordes för att ge oss möjlighet att komma i kontakt med en respondent som det skulle vara opraktiskt att göra personliga intervjuer med på grund av avståndet, förhindrande kostnader och tidsbegränsning (Saunders *et al.*, 2007).

3.2 Bortfall

Bortfallet, *tabell 1*, tror vi kan bero på en mängd variabler. E-post är idag dessvärre en stor anledning till spridningen av datorvirus och många företag väljer därför att inte öppna, eller har mjukvara för skräppost som

Tabell 1 Bortfall

	Frekvens	Procent	Kumulativ procent
Uteblivet svar trots påminnelse	45	57,0%	57,0%
- antal skickade påminnelser	52		
- antalet besvarade påminnelser	7		
Felaktigt ifyllt enkät	1	1,2%	58,2%
Avböjer deltagande via mail	2	2,5%	60,7%
Avböjer deltagande via telefon	14	17,8%	78,5%
Onåbar via telefon	17	21,5%	100,0%
Totalt	79	100,0%	

automatiskt sorterar bort, e-post med okänd avsändare. Bortfallet kan även bero på att respondenterna av rädsla inte vill dela med sig av sina åsikter i ämnet, då många kanske inte litar på oss som studenter att vi kan behandla deras svar konfidentiellt. Genom enkätintervjuerna fick vi misstanke om att många respondenter kan ha missuppfattat vissa av våra frågor och därför inte kunnat svara på enkäten alternativt inte brytt sig om att svara på den. Detta är en nackdel med att använda webbenkäter då vi inte kan förklara frågorna för respondenterna (Dahmström, 2005). Intervjuer med respondenterna hade därför varit att föredra, men på grund av tidsbegränsningen var det inte möjligt att genomföra intervjuer med samtliga respondenter (Jacobsen, 2002; Saunders *et al.*, 2007). Tidsbrist hos revisorerna ser vi som en möjlig anledning till bortfall, då tidsperioden under vilken vi har genomfört vår undersökning dels innefattar bolagsstämmor för många av de bolagen i urvalsgruppen samt en långhelg då de flesta var lediga. Detta kan leda till att de revisorer som vi söker kanske inte ens är på sin arbetsplats eller helt enkelt prioriterar bort vår enkät.

3.3 Bortfallsanalys

T-test utförs för de normalfördelade variablerna ålder samt tid som auktoriserad revisor. Analysen, *tabell 2*, visar, genom *Kruskal-Wallis Test* samt *ANOVA Test* för de icke-

parametriska variablerna, på signifikans för revisionsbyrå, då de svar vi fått in kommer främst från respondenter anställda på Öhrlings PricewaterhouseCoopers och Ernst & Young. Risk för bias kan föreligga då svaren från dessa respondenter utgör cirka 85 % av de svar som erhållits. Övriga variabler kan ses som representativa för målpopulationen.

Tabell 2 Bortfallsanalys

		Antal	Medelvärde	Std. avv.
Ålder	Respondenter	34	52,15	7,32
	Icke respondenter	45	52,38	6,87
T-test: ingen signifikans (0,886)				
Tid som auktoriserad revisor	Respondenter	34	21,21	7,138
	Icke respondenter	45	20,64	7,246
T-test: ingen signifikans (0,732)				
		Antal	Mean Rank	
Revisionsbyrå	Respondenter	34	33,06	
	Icke respondenter	45	45,24	
Kruskal-Wallis: signifikans (0,014)				
ANOVA: signifikans (0,027)				
Arbetsort	Respondenter	34	39,07	
	Icke respondenter	45	40,70	
Kruskal-Wallis: ingen signifikans (0,710)				
ANOVA: ingen signifikans (0,750)				

3.4 Variabler

Ur referensramen har hypoteser formulerats samt beroende och oberoende variabler identifierats. För att operationalisera hypoteserna har frågor formulerats för att på bästa sätt kunna mäta variablerna.

3.4.1 Beroende variabler

Utifrån vårt syfte har vi identifierat två beroende variabler (Holme & Solvang, 1997; Jacobsen, 2002; Saunders *et al.*, 2007), som tar fasta på om revisorn använder sig av bolagens styrelserapport om intern kontroll i revisionsarbetet samt om de svenska bolagens styrelserapporter om intern kontroll är till nytta för revisorerna i revisionsarbetet. Frågan om revisorn använder sig av styrelserapporten i hans/hennes revisionsarbete (se bilaga II, fråga 1) mäts genom att respondenten besvarar frågan med ja eller nej. Ett tredje svarsalternativ, vet ej, har vi avsiktligt uteslutit då vi anser att revisorn bör ha vetskap om han/hon använder styrelserapporten i sitt revisionsarbete. Om revisorn anser sig ha nytta av styrelserapporterna i hans/hennes revisionsarbete (se bilaga II, fråga 2) mäts genom att respondenten baserar sitt svar på en likertskala av ordinalskaletyp på 1-7, där ett (1) betyder att respondenten ”instämmer inte alls”, fyra betyder ”varken eller” samt sju betyder ”instämmer helt”.

3.4.2 Oberoende variabler

Revisorns ansvarighet prövas genom hypotes 1 ”revisorns ansvarighet minskar genom införandet av den svenska bolagsstyrningskoden”. Variabeln är mycket svår att fånga genom en direkt fråga i enkäten, eftersom det är svårt att i en fråga definiera vilken typ av ansvarighet det är som vi vill att revisorn ska uttala sig om. Undersökningsområdet har därför diskuterats i de djupintervjuer som genomförts, dels för att kunna ge respondenten en mer utförlig beskrivning av vilken typ av ansvarighet det är vi syftar på och dels för att kunna få mer utförliga svar. Den del av ansvarigheten som går att mäta genom en enkätfråga är skadeståndsansvaret (se bilaga II, fråga 12), där respondenten tar ställning till om han/hon anser att införandet av den svenska bolagsstyrningskoden leder till att risken för att revisorn skall bli skadeståndsansvarig påverkas. Respondenten baserar sitt svar på en likertskala av ordinalskaletyp på 1-7, där ett (1) betyder att påverkan ”minskar”, fyra betyder ”oförändrad” samt sju betyder ”ökar”.

Revisorns oberoende prövas genom hypotes 2 ”revisorns oberoende försvagas genom den ökade konsultverksamheten kring bolagsstyrningskoden”. Hypotesen prövas genom att fråga om revisorerna ser användningen av styrelsens rapport om intern kontroll (se bilaga II, fråga 10) samt revisionsbyråernas konsultverksamhet kring bolagsstyrningskoden (se bilaga II, fråga 11), som ett hot mot revisorernas oberoende. Respondenten baserar sina svar på frågorna på en likertskala av ordinalskaletyp på 1-7, där ett (1) betyder att respondenten ”instämmer inte alls”, fyra betyder ”varken eller” samt sju betyder ”instämmer helt”.

Revisorns agentkostnader prövas genom hypotes 3 ”revisionsbyråernas utgifter ökar genom införandet av den svenska bolagsstyrningskoden”. Undersökningen inriktas på frågor om vad införandet av den svenska bolagsstyrningskoden finansiellt har inneburit för revisionsbyrån (se bilaga II, fråga 6a och 6b). Respondenten lämnar sitt svar på en likertskala av ordinalskaletyp på 1-7, där ett (1) betyder att införandet leder till att intäkterna/kostnaderna ”minskade”, fyra betyder ”oförändrade” samt sju betyder ”ökade”. Orsakerna till förändringar i intäkter/kostnader är svåra att definiera på förhand. För att få ökad klarhet i ämnet bad vi respondenterna att beskriva dessa i en öppen fråga (se bilaga II, fråga 6c och 6d).

Revisorns egenintresse prövas genom hypotes 4 ”revisorns egenintresse leder denna till ett ökat användande av bolagens styrelserapport om intern kontroll” samt hypotes 5 ”revisorns motstånd mot förändring leder till att revisorerna är negativa till en granskning av bolagens styrelserapport om intern kontroll”.

Hypotes 4 prövas genom att fråga revisorn om han/hon anser att förvaltningsrevisionen

kan genomföras på basis av bolagens styrelserapport om intern kontroll (se bilaga II, fråga 8). Respondenten baserar sitt svar på frågan på en likertskala av ordinalskaletyp på 1-7, där ett (1) betyder att baseringen kan göras ”inte alls”, fyra betyder ”delvis” samt sju betyder ”helt och hållet”. Hypotesen tar även upp frågan om det anses som legitimt för revisorn att basera förvaltningsrevisionen på bolagens styrelserapport om intern kontroll. Vi har valt att ställa denna fråga i våra djupintervjuer, dels för att kunna ge respondenten en mer utförlig beskrivning av hur vi tänker i frågan för att på så sätt kunna få mer utförliga svar.

Vidare prövas hypotes 5 genom att studera revisorns förändringsvilja genom granskning av om bolagens styrelserapport om intern kontroll leder till att omfattningen av revisionen (se bilaga II, fråga 4a) och till att revisorns uttalanden om förvaltningen (se bilaga II, fråga 4b) påverkas samt om bolagens intressenter värdesätter en sådan granskning (se bilaga II, fråga 3). För frågorna 4a och 4b baserar respondenten sitt svar på en likertskala av ordinalskaletyp på 1-7, där ett (1) betyder att påverkan ”minskar”, fyra betyder ”oförändrad” samt sju betyder ”ökar”. Fråga 3 ger respondenten möjligheten att baserar sitt svar på en likertskala av ordinalskaletyp på 1-7, där ett (1) betyder att respondenten ”instämmer inte alls”, fyra betyder ”varken eller” samt sju betyder ”instämmer helt”.

För att studera revisorns kunskaper inom området utformades det felaktiga påståendet att ”uttalandena i bolagens styrelserapport om intern kontroll ersätter förvaltningsberättelsen” (se bilaga II, fråga 7). Respondenten baserar sitt svar på frågan på en likertskala av ordinalskaletyp på 1-7, där ett (1) betyder att ersättningen kan göras ”inte alls”, fyra betyder ”delvis” samt sju betyder ”helt och hållet”. Kunskapen testas även genom att vi frågar revisorerna om befintliga instruktioner är tillräckliga/tillfredställande för att en adekvat granskning av bolagens styrelserapport om intern kontroll skall kunna genomföras (se bilaga II, fråga 9). Respondentens svar baseras på en likertskala av ordinalskaletyp på 1-7, där ett (1) betyder att respondenten ”instämmer inte alls”, fyra betyder ”varken eller” samt sju betyder ”instämmer helt”.

Revisorns institutionella förhållanden prövas genom hypotes 6 ”revisorns institutionella omgivning påverkar användningen av bolagens styrelserapport om intern kontroll”. Variabeln mäts indirekt genom att vi i FAR SRS medlemsregister över revisorer hämtar upplysningar om vilken revisionsbyrå de arbetar på, geografisk placering av byrån, revisorns ålder och hur länge vederbörande har varit auktoriserad. Den direkta påverkan som revisorn kan tänkas känna mäts genom fråga 5a och 5b i enkäten (se bilaga II). Fråga 5a mäter revisorerna upplevda påverkan av deras omgivning angående användandet av bolagens styrelserapport om intern kontroll. Respondentens svar baseras på en likertskala av ordinalskaletyp på 1-7, där ett

(1) betyder att respondenten ”instämmer inte alls”, fyra betyder ”varken eller” samt sju betyder ”instämmer helt”. Fråga 5b är en öppen fråga som är ämnad att svara på vad eller vem som är den huvudsakliga anledningen till att revisorerna upplever påverkan. Frågan har lämnats öppen för att det på förhand är svårt att definiera de olika faktorerna som kan påverka revisorns agerande.

Enkätens avslutande öppna fråga (se bilaga II, fråga 13) är en ren informationsfråga för studien. Respondenten ombeds svara på vilka effekter införandet av den svenska bolagsstyrningskoden har haft på hans/hennes arbete som revisor. Svaren ger oss primärdata som hjälper oss att stärka validiteten och reliabiliteten i vår studie (Holme & Solvang, 1997; Jacobsen, 2002; Saunders *et al.*, 2007).

4 Analys

Kolmogorov Smirnov-test och *Lilliefors-korrektion* påvisar att flertalet av variablerna inte är normalfördelade. För att beräkna korrelationen mellan de beroende och oberoende variablerna har *Pearson* samt *Spearman's rho* använts. Vi har valt att acceptera en signifikansnivå på 10 % för de tester som ingår i analysen, detta innebär att hypoteserna inte förkastas om svaga samband kan påvisas (Bjørnenak, 1997; Sánchez Ballesta & Garcia-Meca, 2005; Tagesson, Dahlgren, Gamlén & Håkansson, 2005).

4.1 Beskrivande statistisk över de beroende variablerna

Den beroende variabeln om revisorerna använder sig av bolagens styrelserapport om intern kontroll (se bilaga V) kommer att bortses i analysen, då det, genom våra enkätintervjuer, framgån att i stort sett alla respondenterna kan ha feltolkat frågan. Dessa feltolkningar kan främst bero på att alla de respondenter vi intervjuade inte kunde skilja på vad ”att använda” och ”att granska” bolagens styrelserapport om intern kontroll, innebär. Dock kan vi utföra analyser på de 15 svar vi fått genom enkätintervjuerna, då respondenten fått frågorna förklarade för sig. I enkätintervjuerna anger 9 av de 15 respondenterna att de använder sig av styrelserapporten i revisionsarbetet.

Tabell 3 visar beskrivande statistik för om revisorerna ser någon nytta med att använda bolagens styrelserapport om intern kontroll i revisionsarbetet. Tabellen visar att den genomsnittlige revisorn anser att den upplevda nyttan är *varken eller*. Standardavvikelsen visar på stor variation mellan vad revisorerna svarat.

Tabell 3 Beskrivande statistik för beroende variabeln nytta

Antal	Medel	Std. avv.
34	3,88	1,771

4.2 Beskrivande statistisk över de oberoende variablerna

Tabell 4 Respondenternas ålder samt tid som auktoriserad revisor

Oberoende variabler	Antal	Min	Max	Medelvärde	Std. avv
Ålder	34	37	69	52,15	7,32
Tid som auktoriserad revisor	34	5	37	21,21	7,138

Tabell 4 beskriver respondenternas ålder samt hur länge de arbetat som auktoriserad revisor.

Studiens respondenter arbetar främst på Öhrlings PricewaterhouseCoopers (ÖPwC, 50 %) och Ernst & Young (35.3 %). På grund av denna snedfördelning delar vi upp revisionsbyråerna i tre grupper, där ÖPwC utgör Grupp 1, Ernst & Young Grupp 2 och Grupp 3 består av de resterande byråerna. Respondenternas geografiska placering är huvudsakligen i Stockholm (67.6 %). Detta visar på en möjlig snedfördelning av våra resultat, då merparten av respondenterna har sin arbetsplats i Stockholm. Dock utgör merparten av vår målpopulation respondenter från Stockholm (52 av 79). Detta leder oss till att dela in variabeln arbetsort i två grupper, Grupp 1 för respondenter från Stockholm samt Grupp 2 för övriga.

Tabell 5 visar beskrivande statistik över de oberoende variablerna (för korrelation se bilaga VI).

Tabell 5 Beskrivande statistik för de oberoende variablerna

Oberoende variabler	Antal	Medelvärde	Std. avv
Skadeståndsansvar	34	4	0,816
Användande - hot mot oberoendet	34	1,65	1,178
Intäkterna	34	5,24	1,075
Kostnaderna	34	4,85	0,744
Konsultverksamheten - oberoende	34	2,35	1,307
F.r. kan baseras på styrelserapporten	33	3,12	1,596
Omfattningen av revisionen	32	5,72	1,301
Uttalanden om förvaltningen	32	4,44	1,243
Intressenter	31	3,97	1,853
Bolagens styrelserapport ersätter	34	1,56	0,960
Instruktioner	33	3,88	1,383
Omgivningen påverkar revisorn	32	3,84	1,568

Ur *tabell 5* framgår det att respondenterna besvarat kunskapsfrågan, uttalandena i bolagens styrelserapport om intern kontroll ersätter förvaltningsberättelsen, korrekt (1.56). Variabeln bortses därför för vidare analys. Variabeln *Kostnader* är felformulerad och borde ha lydigt *Utgifter*. Dock tror vi att respondenterna besvarat frågan korrekt, varför vi väljer att inte bortse från den i vår analys.

4.2.1 Oberoende variabler kring bolagsstyrningskoden

Hypotesprövningen utgörs av medelvärdesanalys för de oberoende variablerna, för att på så sätt finna orsakssamband mellan dem och införandet av den svenska bolagsstyrningskoden. Medelvärdesanalysen genomförs då ingen direkt beroende variabel kan kopplas till analysen.

Medelvärdesanalysen, se *tabell 5*, baseras på den likertskala av ordinalskaletyp på 1-7 för variablerna *skadeståndsansvar*, *intäkter* samt *kostnader*, där ett (1) betyder att påverkan ”minskar”, fyra betyder ”oförändrad” samt sju betyder ”ökar” och den likertskala av ordinalskaletyp på 1-7 för variablerna *konsultverksamhet – oberoende* och *bolagsstyrningsrapporten ersätter*, där ett (1) betyder att respondenten ”instämmer inte alls”, fyra betyder ”varken eller” samt sju betyder ”instämmer helt”. Medelvärdet visar vad medelrespondenten svarat på likertskalan.

Tabell 5 visar att respondenterna anser att skadeståndsansvaret förblir oförändrat (4) i och med införandet av den svenska bolagsstyrningskoden. Detta måste ses som naturligt då svenska revisorer enligt Revisorslagen (2001:883) har ett obegränsat skadeståndsansvar. Respondenterna anser inte att den ökade konsultverksamheten kring bolagens tillämpning av den svenska bolagsstyrningskoden kan ses som ett hot mot revisorernas oberoende (2.35). Standardavvikelsen antyder dock att det är stor spridning mellan respondenterna. Detta kan bero på att revisorerna anser sig vara såpass professionella i sitt yrkesutförande att separationen mellan revisionen och rådgivningen av bolagsstyrningsrapporterna, ses som adekvat för upprätthållandet av oberoendet. Medelvärdena för intäkterna (5.24) och kostnaderna (4.85) visar på en svag tendens att båda variablerna ökar. Standardavvikelsen för intäkterna antyder att det finns en spridning mellan respondenterna. Införandet av bolagsstyrningskoden medför nya affärsmöjligheter för revisionsbyråerna, som en följd av dessa nya intäkter ökar även kostnaderna.

4.3 Bivariat analys

4.3.1 Oberoende variabler kring bolagens styrelserapport om intern kontroll

Hypotesprövningen utgörs av korrelationstest mellan de beroende och de oberoende

variablerna, för att på så sätt finna orsakssamband dem emellan (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen, 2003). Analysen, *tabell 6*, har utförts genom *linjär regression* samt de icke-parametriska testerna *Kruskal-Wallis Test* och *Mann-Whitney Test*. *Pearson* och *Spearman's rho* visade på liknande samband, varför vi väljer att endast redovisa *Spearman's rho*. För analysen av de 15 enkätintervjuerna tillämpas *Chi²-test*, *Mann-Whitney Test* samt *Spearman's rho*. Riktningkoefficienten visar om sambanden är positiva eller negativa.

Tabell 6 Korrelationstest för oberoende variabler kring bolagens styrelserapport om intern kontroll

Oberoende variabler	Test	Beroende variabel	
		Nytta	Användande
H2 Användande - hot mot oberoendet	Regression	0,139	0,582
	Riktningkoefficient	0,259	0,155
	Mann-Whitney		0,238
H4 F.r. kan baseras på styrelserapporten	Regression	0,010***	0,187
	Riktningkoefficient	0,440	0,361
	Mann-Whitney		0,074*
H5 Omfattningen av revisionen	Regression	0,687	0,386
	Riktningkoefficient	-0,074	0,251
	Mann-Whitney		0,194
Uttalanden om förvaltningen	Regression	0,222	0,732
	Riktningkoefficient	-0,222	0,101
	Mann-Whitney		0,082*
Intressenter	Regression	0,016**	0,676
	Riktningkoefficient	0,428	0,135
	Mann-Whitney		0,277
Instruktioner	Regression	0,751	0,637
	Riktningkoefficient	0,057	0,138
	Mann-Whitney		0,130
H6 Omgivningen påverkar revisorn	Regression	0,455	0,791
	Riktningkoefficient	0,137	-0,081
	Mann-Whitney		0,342
Revisionsbyrå	Kruskal-Wallis	0,010***	0,067*
	Chi ²		0,771
ÖPwC & E&Y	Mann-Whitney	0,067*	0,633
	Chi ²		0,494
		* Signifikant på 0.1-nivå	
		** Signifikant på 0.05-nivå	
		*** Signifikant på 0.01-nivå	

Den bivariata analysen, se *tabell 6*, visar en indikation till ett samband, dock ej signifikant, mellan att användandet av bolagens styrelserapport om intern kontroll kan vara ett hot mot oberoendet och revisorns upplevda nytta av bolagens styrelserapport om intern kontroll i sitt revisionsarbete (0.139). Det finns en antydning till att ju större användandet är

desto större anses hotet mot oberoendet att vara. Ett starkt signifikant samband (0.010) påvisas däremot mellan påståendet att förvaltningsrevisionen kan baseras på bolagens styrelserapport om intern kontroll och revisorns upplevda nytta av styrelserapporten. Ju mer revisorn kan använda styrelserapporten i sitt arbete desto större blir den upplevda nyttan.

Beträffande själva granskningen av bolagens styrelserapport om intern kontroll kan inte några signifikanta samband påvisas gällande om omfattningen av revisionen samt uttalandena om förvaltningen påverkar revisorns upplevda nytta av styrelserapporten. Däremot visas ett signifikant samband mellan hur revisorerna upplever att bolagens intressenter värdesätter en revisorsgranskning av bolagens styrelserapport och revisorns upplevda nytta av styrelserapporten. Desto högre värdesättning revisorerna anser att intressenterna gör desto högre upplevs nyttan för revisorerna (0.016). Gällande de befintliga instruktionernas tillräcklighet/tillfredställande för att en adekvat granskning av om bolagens styrelserapport om intern kontroll skall kunna göras kan inget signifikant samband påvisas med revisorns upplevda nytta av styrelserapporten.

I den institutionella omgivningen kan inget signifikant samband påvisas mellan om revisorerna upplever att omgivningen påverkar hur de använder sig av bolagens styrelserapport om intern kontroll och revisorns upplevda nytta av styrelserapporten. *Kruskal-Wallis Test* visar att beroende på vilken revisionsbyrå revisorn arbetar på så skiljer sig uppfattningen om revisorns upplevda nytta av bolagens styrelserapport (0.010). Detta stöds även genom *Mann-Whitney Test* (0.067) mellan de två byråer där huvuddelen av respondenterna arbetar.

Analysen av de 15 enkätintervjuerna påvisar ett signifikant samband för påståendet att förvaltningsrevisionen kan baseras på bolagens styrelserapport om intern kontroll och om revisorerna använder sig av bolagens styrelserapport i sitt revisionsarbete (0.074). Signifikans påvisas även för sambandet mellan att uttalandena om förvaltningen påverkas och revisorernas användande av styrelserapporten (0.082). Indikation om samband finns mellan om att befintliga instruktioner ses som tillräckliga/tillfredställande för att en adekvat granskning av styrelserapporten och revisorernas användande av styrelserapporten (0.130).

4.3.3 Bivariat analys för den institutionella omgivningen

Tabell 7 Omgivningsvariabler

Oberoende variabel		Sign.	Den oberoende variabeln
Ålder	Regression	0,862	”omgivningen påverkar revisorn” sätts som beroende variabel för att testa omgivningsvariablerna <i>ålder, tid som auktoriserad, revisionsbyrå och arbetsort</i> . Spearman’s rho, se tabell 7,
	Riktningskoefficient	-0,032	
Tid som auktoriserad	Regression	0,976	
	Riktningskoefficient	0,006	
Revisionsbyrå	Kruskal - Wallis	0,425	
ÖPwC & E & Y	Mann-Whitney	0,261	
Arbetsort	Mann-Whitney	0,659	

visar inga signifikanta samband mellan respondentens ålder och tid som auktoriserad revisor mot om omgivningen påverkar revisorn. Inte heller kan *Kruskal-Wallis Test* och *Mann-Whitney Test* av revisionsbyrå samt *Mann-Whitney Test* för arbetsort påvisa ett signifikant samband för om omgivningen påverkar revisorn. Sammanfattningsvis visar dessa tester på att det inom de grupper som omgivningsvariablerna utgörs av inte finns någon enskild faktor som skiljer sig från mängden.

4.4 Multivariat analys

Den bivariata analysen behandlar endast samband mellan två variabler. Dock kan få om några företeelser förklaras av variationen hos en enda faktor eller en enda oberoende variabel (Holme & Solvang, 1997). Djurfeldt *et al.* (2003, s. 285) menar att ”i samhällsvetenskapen arbetar vi inte med deterministiska modeller och därmed kan vi inte förvänta oss att hitta samband som är fullständiga och som utesluter andra förklaringar” och att ”i de flesta fall har vi att göra med komplexa orsaksförhållanden där flera faktorer eller variabler samtidigt påverkar utfallet”. Därför anser Djurfeldt *et al.* (2003, s. 285) att ”multivariat analysteknik ger oss möjlighet att ta ytterliggare steg i kartläggningen av den komplexa bilden bakom orsakerna till en händelse eller ett fenomen”.

Den multivariata analysen görs i form av multipel linjär regression, vilket enligt Djurfeldt *et al.* (2003, s. 324) är ”ett kraftfullt analysverktyg”. Visar den bivariata analysen och den multivariata analysen på olika resultat, väger den senare tyngst. Statistiska analyser kräver slutligen att resultaten tolkas i sitt sammanhang. (Djurfeldt *et al.*, 2003) En övergripande bedömning och sammanställning av resultaten från analysen diskuteras i slutsatsen.

I vår multipla linjära regression har revisorernas upplevda nytta av bolagens styrelserapport om intern kontroll använts som beroende variabel. Eftersom omgivningen inte

påverkar den enskilde revisorns upplevda nytta av bolagens styrelserapport utan på vilket sätt revisorn skall använda sig av rapporten i sitt revisionsarbete, väljer vi att bortse från denna variabel i den multivariata analysen. Vi väljer även att utesluta variabeln övriga revisionsbyråer, då observationerna är för få.

Tabell 8 Multikorrenalitetstest (oberoende variabler)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1. Bolagens s.r. är till nytta	1,000								
2. Användande - hot mot oberoendet	0,259	1,000							
3. F.r. kan baseras på styrelserapporten	0,440**	-0,032	1,000						
4. Omfattningen	-0,074	-0,272	-0,046	1,000					
5. Uttalanden	-0,222	-0,143	-0,141	0,479**	1,000				
6. Intressenter	0,428*	0,265	0,093	-0,175	-0,242	1,000			
7. Instruktioner	0,057	0,096	-0,014	-0,025	-0,122	0,007	1,000		
8. ÖPwC	0,457**	0,265	0,023	-0,088	-0,302 [†]	0,472**	0,119	1,000	
9. Ernst & Young	-0,156	-0,230	0,199	0,149	0,355*	-0,331 [†]	-0,235	-0,739***	1,000

[†] Korrelationen är svagt signifikant på 0.10-nivå
* Korrelationen är signifikant på 0.05-nivå
** Korrelationen är signifikant på 0.01-nivå
*** Korrelationen är signifikant på 0.001-nivå

Korrelationstabellen, *tabell 8*, indikerar multikollinearitet, främst mellan variablerna ÖPwC och Ernst & Young.

Tabell 9 Multipel linjär regression

Förklaringsgrad	54,5 %	Förklaringsgrad _{just}	35,3 %			
F-värde	2,841					
Signifikans	0,029					
				Multikollinearitetstest		
	Oberoende variabler	Koefficient	Medelfel	Signifikans	Toleransvärde	VIF-värde
	Konstant	0,646	2,233	0,775	-	-
H2	Användande - hot mot oberoendet	0,333	0,282	0,253	0,776	1,289
H4	F.r. kan baseras på styrelserapporten	0,442	0,221	0,061	0,728	1,373
H5	Omfattningen	-0,049	0,278	0,862	0,681	1,469
	Uttalanden	-0,010	0,334	0,976	0,517	1,935
	Intressenter	-0,007	0,214	0,975	0,572	1,748
	Instruktioner	0,060	0,170	0,727	0,929	1,076
H6	ÖPwC	2,280	0,910	0,022	0,406	2,466
	Ernst & Young	0,919	0,999	0,369	0,386	2,592

Den multipla linjära regressionen, *tabell 9*, är signifikant (0.029) med en förklaringsgrad på 54.5 % (den justerade förklaringsgraden är 35.3 %). Enligt tolerans- och VIF-värdena föreligger det ingen risk för multikollinearitet mellan de flesta variablerna, dock påvisas en viss risk för variablerna ÖPwC och Ernst & Young (jämför *tabell 8*). *Kolmogorov Smirnov-test* påvisar att utförd multipel linjär regression är normalfördelad. Modellen ger stöd för hypotes 4 om revisorns egenintresse, då ett positivt samband mellan påståendet att

förvaltningsrevisionen kan baseras på bolagens styrelserapport om intern kontroll och revisorns upplevda nytta av styrelserapporten påvisas. Till skillnad från den bivariata analysen ges inget stöd för *hypotes 5* (revisorns egenintresse). Visst stöd ges för *hypotes 6* (den institutionella omgivningen) då det påvisas ett signifikant samband mellan ÖPwC och revisorns upplevda nytta av styrelserapporten. Med reservation för multikollinearitet, visar regressionen att respondenter från ÖPwC har skilda åsikter jämfört med övriga respondenter, medan respondenter från Ernst & Young ej skiljer sig från de övriga.

Enkätintervjun

Tabell 10 Multikorrenalitetstest (oberoende variabler, 15)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1. Använder sig av bolagens s.r.	1,000									
2. Bolagens s.r. är till nytta	0,096	1,000								
3. Användande - hot mot oberoendet	0,315	0,155	1,000							
4. F.r. kan baseras på styrelserapporten	-0,477 [†]	0,361	-0,382	1,000						
5. Omfattningen	-0,360	0,251	0,295	0,145	1,000					
6. Uttalanden	-0,482 [†]	0,101	0,031	0,128	0,566*	1,000				
7. Intressenter	0,328	0,135	0,510 [†]	-0,643*	0,300	-0,005	1,000			
8. Instruktioner	0,420	0,138	0,128	-0,045	0,096	0,043	-0,182	1,000		
9. ÖPwC	-0,068	0,275	0,221	-0,040	0,536*	0,028	0,057	0,026	1,000	
10. Ernst & Young	-0,167	0,273	0,023	0,230	-0,176	0,228	0,050	0,019	-0,612*	1,000
	† Korrelationen är svagt signifikant på 0.10-nivå									
	* Korrelationen är signifikant på 0.05-nivå									
	** Korrelationen är signifikant på 0.01-nivå									
	*** Korrelationen är signifikant på 0.001-nivå									

Korrelationstabellen, *tabell 10*, uppvisar tecken på multikollinearitet. Detta gör det svårare att etablera statistisk signifikans (Djurfeldt *et al.*, 2003), dock är resultaten inte representativa för hela målpopulationen utan skall endast tolkas som indikationer.

Eftersom vi bara har 15 observationer utförs en känslighetsanalys, genom multipel linjär regression, för de åtta ingående variabelernas beta och signifikansvärden (se *bilaga VII*). På så vis finner vi de mest stabila variabelerna, som i sin tur används som bas för en stabil modell (se *tabell 11* och *12*).

Tabell 11 Multipel linjär regression för användandet (15)

Förklaringsgrad	57,7%	Förklaringsgrad_{just}	45,0%			
F-värde	4,543					
Signifikans	0,03					
				Multikollinearitetstest		
	Oberoende variabler	Koefficient	Medelfel	Signifikans	Toleransvärde	VIF-värde
	Konstant	1,211	0,434	0,019	-	-
H4	F.r. kan baseras på styrelserapporten	-0,125	0,069	0,100	0,959	1,043
H5	Uttalanden	-0,154	0,074	0,064	0,959	1,043
	Instruktioner	0,090	0,047	0,085	0,999	1,001

Den multipla linjära regressionen, *tabell 11*, är signifikant (0.030) med en förklaringsgrad på 57,7 % (den justerade förklaringsgraden är 45,0 %). Enligt tolerans- och VIF-värdena föreligger det ingen risk för multikollinearitet mellan variablerna. *Kolmogorov Smirnov-test* påvisar att utförd multipel linjär regression är normalfördelad. Modellen visar på samstämmighet med *hypotes 4* och *5* (revisorernas egenintresse).

Tabell 12 Multipel linjär regression för nyttan (15)

Förklaringsgrad	46,3%	Förklaringsgrad_{just}	30,2%			
F-värde	2,871					
Signifikans	0,09					
				Multikollinearitetstest		
	Oberoende variabler	Koefficient	Medelfel	Signifikans	Toleransvärde	VIF-värde
	Konstant	-0,402	1,483	0,792	-	-
H2	Användande - hot mot oberoendet	0,752	0,392	0,084	0,784	1,276
H4	F.r. kan baseras på styrelserapporten	0,794	0,290	0,021	0,784	1,276
H5	Instruktioner	0,141	0,178	0,448	1,000	1,000

Den multipla linjära regressionen, *tabell 12*, är signifikant (0.090) med en förklaringsgrad på 46,3 % (den justerade förklaringsgraden är 30,2 %). Enligt tolerans- och VIF-värdena föreligger det ingen risk för multikollinearitet mellan variablerna. *Kolmogorov Smirnov-test* påvisar att utförd multipel linjär regression är normalfördelad. Modellen visar på samstämmighet med *hypotes 2* (revisorernas oberoende), samt *hypotes 4* och *5* (revisorernas egenintresse).

Sammanfattningsvis uppvisar båda modellerna samstämmighet med tre hypoteser. Dock skall analysen av enkätintervjuerna inte ligga till grund för någon statistisk generalisering, då endast de 15 enkätintervjuerna ingår i analysen. Resultaten skall ses som en antydning till vad vår undersökning hade kunnat påvisa om respondenterna hade tolkat frågan om vår inledande beroende variabel korrekt (se *avsnitt 4.1*).

4.5 Reflektioner kring bolagsstyrningskodens effekt på revisorerna

Följande avsnitt är en resumé av de svar vi erhållit från intervjun och enkätundersökningens öppna frågor.

Effekten på ansvarigheten

Intervjurespondenten ser ansvarigheten som ett svårdefinierat problem för revisorerna, då de inte riktigt vet vilket regelverk som skall tillämpas i frågor kring bolagsstyrningskoden. De regler som ABL tillhandahåller är inte tillämpbara för den granskning som revisorerna skall göra kring bolagsstyrningskoden.

Den speciella underskriftsmening som införts genom bolagsstyrningskoden fastställer bolagens styrelse och lednings ansvarighet för den information som publiceras. Den ansvarighet som ligger på revisorn förblir oförändrad, då dennes granskning kommer att utföras för att uppnå motsvarande ansvarighet som funnits innan bolagsstyrningskoden infördes. Den påverkan som kan tänkas är att själva granskningsarbetet inledningsvis, innan rutiner och praxis fullt utarbetats, kommer att öka, här ses underskriftsmeningen som ett hjälpmedel för revisorerna.

Effekten på oberoendet

I intervjun framkom att konsultverksamheten kring bolagens tillämpning av bolagsstyrningskoden måste ses som ett hot mot revisorernas oberoende. Större revisionsbyråer har en väl uppbyggd konsultverksamhet kring de revisionsnära tjänsterna, som de erbjuder de bolag som tillämpar bolagsstyrningskoden. Hotet ligger i att revisorer granskar de rapporter som andra revisorer från samma byrå hjälpt till att utarbeta. En mindre revisionsbyrå kan göra ett medvetet val att inrikta sig på revisionsdelen och helt bortse från andra revisionsnära tjänster. Att tillhandahålla för mycket konsulttjänster ses inte som önskvärt. Användandet av bolagens styrelserapport om intern kontroll ses inte som ett hot mot oberoendet, då revisorerna endast verifierar den information som bolagen lämnar ut. Ett användande kan ses som positivt då transparensen i bolag ökar.

Effekten på agentkostnaden

Sammanfattningsvis anser intervjurespondenten att införandet av bolagsstyrningskoden leder till att revisionsbyråerna kan erbjuda fler tjänster som de kan tjäna pengar på. 7 av de 15 respondenter som besvarat den öppna frågan i enkäten anser att de ökade intäkterna primärt

ligger i den konsultverksamhet som byggts upp kring bolagens tillämpning av bolagsstyrningskoden. Detta då styrelsens fokus och intresse medför att internkontrollfrågorna får mer fokus och därmed efterfrågas mer tjänster inom internkontrollområdet som exempelvis utbildning samt rådgivning i samband med bolagens framtagande av rapporterna. Intervjurespondenten samtycker i detta resonemang med kommentaren:

Inledningsvis har den svenska bolagsstyrningskoden inneburit mer utbildning, både intern och externt. Koden har lett till att det är mer, för både bolagen och revisorerna, att behärska och ha kunskap om. Detta har för revisionsbyråerna lett till fler affärsmöjligheter, då de erbjuder utbildning på området till externa klienter.

I enkätintervjuerna framgick det speciellt att det är SOX regelverk som medfört större intäkter för revisionsbyråerna, då regelverket innebär en mer detaljerad granskning och dokumentering av berörda bolag. Som bolagsstyrningskodens regelverk ser ut just nu så innebär en revisorsgranskning endast uttalande om bolagets organisering av den interna kontrollen. Det som i hög grad skulle utlösa ökade intäkter är om granskningen skulle innefatta ett revisorsuttalande om hur väl den interna kontrollen utfallit. Om revisorn skulle verifiera detta hade arvoden ökat betydligt.

En naturlig del av ökade intäkter är även ökade utgifter. Huvudsakligen anser 7 av de 11 enkätrespondenterna som besvarat den öppna frågan att utgifterna kan härledas från det faktum att byråerna måste sätta av tid för merarbete och utbildning, som de inte kan debitera klienterna för. Även de ökade utgifterna som den utökade granskningen medför ses som en anledning. En respondent uttrycker argument för att utgifterna kan förbli oförändrade, då arbetet kan utföras med existerande personal.

Effekten på egenintresset

Bolagsstyrningskodens nytta för revisorernas arbete sammanfattas som positivt då den till viss del kan hjälpa dem, men de har ju klarat sig bra även innan. Revisorerers granskning styrs av ABL: s regelverk och sträcker sig till en nivå som inte kan anses som speciellt hög. Skulle revisorerna enbart förlita sig på ABL skulle koden inte innebära någon nytta för dem. Dock förväntar sig markanden mer av revisorernas granskning än vad ABL anger. Mer och en tydligare, mer transparent, revision kan förväntas på sikt växa fram i och med införandet av bolagsstyrningskoden. Marknaden kommer att styra granskningens omfattning och de

uttalande som revisorn lämnar, på sikt ser intervjurespondenten att detta leder till uppkomsten av praxis inom området.

Bolagens styrelserapport om intern kontroll anses vara ett hjälpmedel för revisorn i dennes förvaltningsrevision. Rapporten ger revisorn kunskap om hur bolagets olika delar är organiserade. Den ökade dokumentationen från bolagets sida ses även som ett hjälpmedel, då de skapar ett underlag för revisorn.

Om bolagen begär, skall revisorn granska styrelserapporten om intern kontroll. Granskningen kommer, inledningsvis, att öka omfattningen av revisionen. På sikt blir bolagen bättre på att strukturera både arbetet kring och rapportering av arbetet kring den interna kontrollen. Detta kan leda till att omfattningen av revisionen minskar för revisorerna, men kan även förbli oförändrad. Skulle omfattningen minska kan företagets trovärdighet öka, eftersom detta bör signalera att bolaget har en bra struktur för arbetet med den interna kontrollen. Uttalandena om förvaltningen kommer troligtvis inte att påverkas. Den nu standardiserade förvaltningsberättelsen kommer troligtvis att förbli som den är. Revisorns utlåtande om styrelserapporten om intern kontroll kommer även denna att standardiseras.

Effekten på den institutionella omgivningen

Intervjurespondenten uttrycker att omgivningen skall ses som en naturlig påverkan på revisorerna. Huvuddelen av de respondenter som besvarat enkätens öppna fråga (6 av 10) anser att den primära påverkan kommer från kollegor och de professionella diskussioner som förs inom revisionsbyrån, en åsikt som även framkom genom intervjun:

Komplexa frågor bollas mellan kollegor som leder till en viss kunskap och tro om de val som görs, baserad på omgivningen.

Dock framhävs i intervjun att dessa val naturligtvis kan visa sig vara fel och måste då ändras.

Den allmänna debatten kring tillämpningen av rapporterna samt FAR SRS syn är givetvis av betydelse. I enkätintervjuerna framgick det att övriga byråers agerande ses som mindre väsentligt. De faktorer som mest påverkar revisorns agerande i ett specifikt uppdrag kan vara hur företagsledning, revisionsutskott och styrelse ser på frågorna kring bolagsstyrningskoden och den interna kontrollrapporten. Intervjurespondenten håller med om detta resonemang:

Den främsta källan till kunskap kring koden utarbetas av de bolag som tillämpar den. Indirekt kommer bolagen därmed att vara en faktor som

påverkar revisorn i dennes omgivning. I spridning av kunskap om koden kommer revisorerna i andra hand, då de endast skall tolka hur bolagen tillämpat koden.

Effekten på revisorernas arbete

Vad som framgick ur intervjun är att den primära effekten är att arbetsbördan ökat betydligt. Merarbetet utgörs av tydliggörande för klienterna vad bolagsstyrningskoden handlar om samt hur bolagen skall följa dess regelverk. Inledningsvis är själva granskningen inte en tongivande faktor, detta är något som kommer att öka på sikt. De flesta enkätrespondenter (16 av 34) har angivit att införandet av koden har inneburit en ökad fokus på intern kontroll hos klienterna samt mycket bättre dialog kring revisionsarbetet med bolagens styrelse och ledning. Ur intervjun framgår det att respondenten håller med om detta, dock framhävs att:

Arbetet kring bolagens interna kontroll inte ska ses som något nytt för styrelsen och ledningen.

Ansvarsfrågan har klarlagt att "styrelsen är ansvarig", inte revisorn; deras uppgift är endast att granska och göra uttalande. Införandet har givit viss stadga i diskussioner med företagsledning och styrelse, genom införande av revisionsutskott, samt ökat deras förståelse för strukturering av finansiell intern kontroll och givit en mer fungerande riskanalys. Detta ger stöd till förvaltningsrevisionen genom den ökade dokumenteringen från bolagen. Sammanfattningsvis kan effekterna av införandet beskrivas med ett citat från en av våra enkätrespondenter:

Ett hälsosamt uppvaknande när det gäller medvetenheten om internkontrollfrågor i bolagsstyrelser.

4.7 Hypotesprövning

Hypotesprövningen skall inte enbart baseras på en källa. Därför kombineras de ingående delarna av vår triangulering, för att på så sätt finna samband mellan resultaten och skapa ett mer tillförlitligt resultat.

Ansvarighet

Analysen visar på att den ansvarighet som revisorerna har för att garantera att den information som bolagen publicerar, på basis av den svenska bolagsstyrningskoden, kan ses som oförändrad. Enkätundersökningen visar att skadeståndsansvaret kommer förbli oförändrat. Ansvarigheten till följd av revisorns granskning kommer inte att påverkas, då själva syftet med granskningen inte förändrats. Granskningen av bolagsstyrningsrapporten och bolagens styrelserapport om intern kontroll leder endast till merarbete för revisorn. Med stöd av resonemanget kan vi falsifiera *hypotes 1*, att revisorns ansvarighet skulle minska genom att den svenska bolagsstyrningskoden införts.

Oberoende

Enkätundersökningen visar att revisorerna inte anser att användandet av bolagens styrelserapport om intern kontroll skulle vara ett hot mot oberoendet, ett resultat som intervjurespondenten samtycker med. Den ökade konsultverksamheten kring de revisionsnära tjänsterna anses även denna i enkätundersökningen ej utgöra ett hot mot oberoendet. Resultatet går direkt emot vad intervjuundersökningen gav, där det framkom att konsultverksamheten kring bolagens tillämpning av bolagsstyrningskoden måste ses som ett hot mot revisorernas oberoende. Åsiktsskillnaderna kan bero på att huvudparten av respondenterna i enkätundersökningen arbetar på någon av de större revisionsbyråerna. Stöd för detta finner vi i enkätundersökningen, där respondenterna ifrån de mindre byråerna ansåg att införandet av den svenska bolagsstyrningskoden, och därtill utökade konsultverksamheten, är ett hot mot oberoendet.

Stöd för *hypotes 2* går inte att finna av analysen, då vi inte statistiskt kan säkerställa att införandet av bolagsstyrningskoden är något hot mot revisorns oberoende. Dock går det att diskutera frågan på basis av att analysen för de 15 enkätintervjuerna indikerar ett stöd för hypotesen samt att det föreligger åsiktsskillnader mellan intervjurespondenten och enkätresultatet.

Agentkostnader

Samtliga svar inom detta område uppvisar enlighet i att införandet av bolagsstyrningskoden inneburit både intäkter och utgifter för revisionsbyråerna. Utgifter i form av merarbete och ökad utbildning. Intäkter då bolagens ökade fokus på internkontrollfrågor ger byråerna möjligheten att bygga upp konsultverksamheter för rådgivning kring detta område. Resonemanget påvisar att revisionsbyråernas kostnader ökar, vilket ger stöd åt *hypotes 3*.

Egenintresse

Hypotes 4, egenintresset leder revisorn till ett ökat användande av bolagens styrelserapport om intern kontroll, stöds då ett positivt samband funnits mellan revisorns upplevda nytta av bolagens styrelserapport om intern kontroll och påståendet att förvaltningsrevisionen kan baseras på styrelserapporten. Vidare stöd finner vi i att intervjurespondenten instämmer med analysens resultat och framhäver att styrelserapporten kan ses som en del (jämför RS 400) i arbetet med förvaltningsrevisionen.

Ytterligare stöd finner vi i analysen av de 15 enkätintervjuerna där antydning till samband påvisas mellan om revisorn använder sig av bolagens styrelserapport om intern kontroll i revisionsarbetet samt revisorns upplevda nytta av rapporten och påståendet att förvaltningsrevisionen kan baseras på styrelserapporten.

Hypotes 5 antar att revisorernas motstånd mot förändring kommer att ställa dem negativa till granskningen av bolagens styrelserapport om intern kontroll. Visst stöd finner vi i detta då det i enkätundersökningen framgick att granskningen av styrelserapporten leder till att omfattningen av revisionen kommer att öka, intervjurespondenten instämmer i enkätens resultat, men tror att omfattningen på sikt kommer att minska. Detta som ett led i att bolagen blivit bättre på att dokumentera och rapportera sin interna kontroll, som ger arbetslättnader för revisorerna. Både enkätundersökningen och intervjun visade på att uttalandena om förvaltningen kommer att förbli oförändrade. Om bolagens intressenter skulle värdesätta en granskning av styrelserapporten anses i enkätundersökningen vara ”varken eller”. Intervjurespondenten instämmer, men tror att då marknaden kan komma att utforma praxis för hur granskningen ska utformas i framtiden, kommer värdesättningen från bolagens intressenter öka. Dock finner vi inget stöd för hypotesen, då inga signifikanta samband påvisas mellan några av variablerna och revisorns upplevda nytta av bolagens styrelserapport.

I analysen av de 15 enkätintervjuerna framkommer det en indikation till ett samband för *hypotes 5*. Det antyder att det finns ett samband mellan att revisorernas motstånd mot

förändring kommer att ställa dem negativa till granskningen av bolagens styrelserapport om intern kontroll och användandet av bolagens styrelserapport om intern kontroll samt revisorns nytta av styrelserapporten i revisionsarbetet. Dock skall denna antydning inte ligga till grund för några slutsatser.

Den institutionella omgivningen

Svar på frågor kring om, vad och hur revisorerna påverkas av sin omgivning gick i linje med varandra. Generellt visar enkätundersökningen på att omgivningen inte skulle påverka revisorn i dennes användande av bolagens styrelserapport om intern kontroll. De öppna frågorna har dock påvisat att i de fall då revisorn upplever att denne påverkas så är det framförallt kollegor inom revisionsbyrån och de diskussioner som förs kring området som påverkar mest. Resultatet från enkätundersökningen styrktes i intervjun då samma åsikt framfördes. Detta styrker i sin tur *hypotes 6* om att revisorn påverkas av sin omgivning i användandet av bolagens styrelserapport. Emellertid kan inga signifikanta samband påvisas mellan några av variablerna och revisorns upplevda nytta av bolagens styrelserapport.

5 Diskussion och slutsatser

Studiens syfte har varit att studera vilka effekter införandet av den svenska bolagsstyrningskoden har haft för revisorerna. För att uppnå detta syfte har vi utformat en modell där vi presenterar de faktorer som kan beskriva effekterna. De faktorer som vi har valt att studera är revisorns *ansvarighet*, *oberoende*, *agentkostnader*, *egenintresse* samt *institutionella omgivning*.

Slutsatser kring samband mellan införandet av den svenska bolagsstyrningskoden och dess effekt på revisorernas arbete görs med viss försiktighet då effekten fångats genom en undersökning där cirka 85 % av respondenterna har ÖPwC eller Ernst & Young som arbetsgivare.

I vår explorativa intervju underströks det att bolagsstyrningsrapporten inte är till nytta för revisorn, istället är det bolagens styrelserapport om intern kontroll som skall stå i fokus. Styrelsen ansvarar för bolagets interna kontroll, vars övergripande syfte är att skydda ägarnas investering och bolagets tillgångar. Detta ansvar utmynnar i en särskild rapport vid sidan av bolagsstyrningsrapporten. Rapporten, styrelserapporten om intern kontroll, har vi tagit särskilt fasta på då den interna kontrollrapporten avser den ekonomiska rapporteringens tillförlitlighet.

Grundpelaren för vår studie har varit den ansvarighet som skall genomsyra revisorns arbete. Studien visar på att införandet av bolagsstyrningskoden inte har haft några effekter på revisornas ansvarighet. Ett resultat som intervjurespondenten instämmer med, då denne uttrycker effekten som att:

Ansvarigheten till följd av revisornas granskning inte kommer att påverkas, då själva syftet med granskningen inte förändrats.

Vi anser att detta är det enda korrekta resultat en studie av denna faktor bör påvisa. Ansvarigheten skall inte kunna påverkas av att ett nytt granskningsområde uppstår för revisorerna. Stöd för detta finner vi i Ijiris (1983) studie, där han framhäver att:

Like insurance, what is ultimately of use here is the assurance provided by an accounting system of records and reports that things can be accounted for whenever necessary (Ijiri, 1983, s. 78).

Analysen påvisar att införandet av bolagsstyrningskoden ej ger effekten att konsultverksamheten som byggts upp kring dess tillämpning anses utgöra ett hot mot oberoendet. En anledning till detta kan vara att i de större bolagen är det inte samma revisionsbyrå som har konsultuppdraget som utför revisionen. Större byråer anser även att professionaliteten inom branschen gör det möjligt att separera konsultverksamheten och revisionen på ett, för klienterna och dess intressenter, tillförlitligt sett. Detta stödjer Jeppesen (1998), som anser att de större revisionsbyråerna inte anser att en utbyggnad av konsultverksamhet kring de revisionsnära tjänsterna kan ses som ett hot mot oberoendet. Dock går resultatet direkt emot vad intervjuundersökningen gav, där det framkom att:

Konsultverksamheten kring bolagens tillämpning av bolagsstyrningskoden måste ses som ett hot mot revisorernas oberoende.

Hotet ligger i att revisorer granskar de rapporter som andra revisorer från samma byrå hjälpt till att utarbeta. Mindre revisionsbyråer skapar lättare ett beroendeförhållande med revisionsklienten (Bazerman *et al.*, 1997). Ett förhållande som, både internt och externt, kan ses som ett hot mot oberoendet. Stöd för detta finner vi i enkätundersökningen, där respondenterna ifrån de mindre byråerna ansåg att införandet av den svenska bolagsstyrningskoden, och därtill utökade konsultverksamheten, är ett hot mot oberoendet.

Sambandet mellan intäkter och utgifter hänförliga till bolagsstyrningskoden visar sig

vara direkt motsatt vår referensram. Vad som framgår ur analysen är att respondenterna anser att möjligheten till ökade intäkter överskrider de utgifter som kan hänföras till införandet av bolagsstyrningskoden. Intäkterna har framförallt uppstått ur den nya affärsmöjlighet som den ökade konsultverksamheten kring de revisionsnära tjänsterna inneburit för revisionsbyråerna. Möjligheterna uttalades i undersökningen bland annat som att:

Styrelsens fokus och intresse medför att internkontrollfrågorna får mer fokus och därmed efterfrågas mer tjänster inom internkontrollområdet.

I vår referensram utgick vi från att agentkostnaderna förblir oförändrade, i och med införandet av bolagsstyrningskoden. Detta påstående måste vi nu modifiera till att hävda att agentkostnaderna har ökat, till följd av de konsulttjänster kring tillämpningen av koden som revisionsbyråerna säljer till sina klienter.

Bolagens arbete med bolagsstyrningskoden resulterar i en årlig avrapportering. För revisorns granskning av dessa rapporter medger bolagsstyrningskodens nuvarande regelverk dock endast ett uttalande om bolagets organisering av den interna kontrollen. Vad som dramatiskt skulle förändra arbetet för revisorn och därtill kopplade arvode, skulle vara om granskningen även skulle innefatta ett revisorsuttalande om hur väl den interna kontrollen utfallit. Den ökade omfattningen av revisorns granskning skulle leda till betydligt ökade intäkter för revisionsbyråerna.

Den nyttomaximerande revisorn (Antle, 1984) kan anses ha fått ett nytt hjälpmedel, för arbetet med förvaltningsrevisionen, i form av bolagens styrelserapport om intern kontroll. Studiens resultat följer Öhmans (2007) tankar kring de begränsningar som påverkar revisorns arbetssituation. Bolagens styrelserapporter tillhandahåller revisorn med överskådlig information om hur bolagens olika delar är organiserade.

Vi anser att kodens nuvarande regelverk ger revisorerna utrymme att använda styrelserapporterna i sitt revisionsarbete, eftersom bolagen endast beskriver sin organisation av den interna kontrollen. Dock bör en framtida revisorsgranskning med efterföljande uttalande om hur väl den interna kontrollen utfallit, mana till eftertanke i frågan. Vi hävdar att denna situation onekligen kommer att leda till meningsskiljaktigheter mellan revisorns objektiva syn och bolagens subjektiva syn, på hur väl den interna kontrollen fungerar. Detta då bolagens direkt subjektiva syn manifesterar sig i publikationer av bolagsstyrningsrapporter där organisationsbeskrivningen är anpassad efter bolagens uttalande om hur väl den interna kontrollen fungerar och vice versa. Revisorns verifiering av dessa rapporter måste vara helt

objektiv och revisorns informationsinsamling skall således vara helt oberoende.

Granskningen av bolagens styrelserapporter ger effekten att omfattningen av revisionen kommer att öka, då revisorerna har mer att granska. På sikt anser vi dock att omfattningen kommer att minska. Detta som ett led i att bolagen blivit bättre på att dokumentera och rapportera sin interna kontroll; förbättringar som ger arbetslättnader för revisorerna. Arbetslättnaderna kommer att leda till minskade kostnader för revisionsbyråerna, vilket i sin tur påverkar byråernas resultat positivt – *ceteris paribus*. Ytterligare påverkan finner vi i att marknaden på sikt kan komma att förvänta sig mer av revisorernas granskning än vad ABL medger. Marknaden kommer att, genom efterfrågan, styra granskningens omfattning och de uttalande som revisorn lämnar; en utförligare och mer transparent revision förväntas på sikt växa fram.

Carrington och Catasús (2007) hävdar att revisorernas största påverkan i huvudsak kommer ifrån aktörer utanför byråerna. Självklart påverkar lagar och regler revisorernas agerande, men den huvudsakliga påverkan kommer från marknaden. I ett specifikt uppdrag upplevs bolagens ledning, revisionsutskott och styrelses syn på frågorna kring bolagsstyrningskoden och den interna kontrollrapporten, som de mest påverkande faktorerna. Dock visade undersökningen även på att det framförallt är kollegor inom revisionsbyrån och de diskussioner som förs kring området som har det största inflytandet (jämför Ickes & Gonzales, 1994; Öhman, 2007). Att inom revisionsbyråerna diskutera vad som är rätt eller fel samt vad som är bra eller dåligt (Carrington & Catasús, 2007), syftar till att nå den tillfredställande nivå på ”tryggheten” som marknaden efterfrågar.

Vår studie kan inte uppvisa några större effekter på revisorernas arbete hänförliga till införandet av den svenska bolagsstyrningskoden. Den enda direkta påverkan vi kan finna är att omfattningen av revisorns granskning har ökat, dock är det för närvarande sällsynt att bolagsstyrningsrapporter och bolagens styrelserapport om intern kontroll ens blir granskade. Viss reservation kan göras för de antydningarna till samband som analysen av de 15 enkätintervjuerna gav. Den primära effekten som införandet av bolagsstyrningskoden har haft ligger i det, som revisorerna upplever, ökade fokus på intern kontroll hos deras klienter samt en mycket bättre dialog kring revisionsarbetet med bolagens styrelse och ledning.

Sammanfattningsvis kan effekterna av införandet beskrivas med ett citat från en av våra enkätrespondenter:

Den har fått bolagen att jobba mer aktivt med den interna kontrollen, mer strukturell dokumentation. Företagen har en mer fungerande riskanalys.

Införandet av koden har lett till att företagen mer vet vad den interna kontrollen innebär och det har lett till en bättre kommunikation mellan revisorn och företagen.

5.1 Förslag till fortsatt forskning

Vår studie är gjord i ett skede där bolagsstyrningskoden tillämpas genom övergångsregler. Av intresse vore därför att göra en liknande undersökning när koden tillämpas fullt ut. En sådan studie skulle för det första ge ett ”verkligt” svar på hur revisorernas arbete har påverkats och då möjligtvis kunna identifiera negativa effekter fullt ut. Att skapa förståelse för de olika effekterna som införandet av koden innebär ger utrymme för att skapa en optimal nivå för de lagar och regelverk som skall styra arbetet kring den svenska bolagsstyrningskoden.

Marknaden förväntas kräva mer av revisorernas granskning än vad ABL medger. I studien framkommer det att mer och en tydligare, mer transparent, revision kan förväntas på sikt växa fram i och med införandet av bolagsstyrningskoden. En studie bör inrikta sig på att fånga upp, först och främst, om det finns en vilja på marknaden att förändra revisionen. Viktigt är då att ge insikt i hur revisionen kommer att förändras och vad detta kommer att innebära för revisorernas arbete.

Som en del av övergångsregler innebär en revisorsgranskning av bolagsstyrningsrapporten samt bolagens styrelserapport om intern kontroll inget efterföljande uttalande om hur väl den interna kontrollen utfallit. Då ett sådant uttalande väl införs kommer detta onekligen att leda till meningsskiljaktigheter mellan revisorns objektiva syn och bolagens subjektiva syn i frågan. En studie på detta område fokusera på hur meningsskiljaktigheterna gestaltar sig och inom vilka områden de främst uppkommer. Kännedom om revisorernas och bolagens lika eller olika bedömningar kan bidra till ökad förståelse för hur bolagen skall förbättra arbetet kring bolagsstyrningsfrågorna.

Studien har påvisat två skilda åsikter i frågan om att den konsultverksamhet kring de revisionsnära tjänsterna som byggts upp, i och med införandet av bolagsstyrningskoden, skall ses som ett hot mot revisorernas oberoende. Respondenter från de större revisionsbyråerna anser inte att konsultverksamheten skall ses som ett hot, medan respondenter från de mindre tycker precis tvärt om. En närmare studie skulle kunna påvisa om det finns några verkliga samband mellan hur små och stora revisionsbyråer upplever att införandet av bolagsstyrningskoden påverkat oberoendet samt hur byråernas externa intressenter upplever situationen.

Referenser

- Akhigbe, A., Martin, A., D. & Whyte A., M. (2005). Contagion effects of the world's largest bankruptcy: the case of WorldCom, *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 45, s. 48 – 64.
- Aktiebolagslagen* (2005:551).
- Antle, R. (1984). Auditor Independence, *Journal of Accounting Research*, 22(1), s. 1 – 20.
- Arnold, D., Collier, P. A., Leech, S. A. & Sutton, S. G. (2001). The impact of political pressure on novice decision makers: are auditors qualified to make going concern judgements? *Critical Perspectives on Accounting*, 12(3), s. 323 – 338.
- Artsberg, K. (1992). Normbildning och redovisningsförändring – Värderingar vid val av mätprinciper inom svensk redovisning. Lund: KEFU.
- Bakka, J. F., Fivelsdal, E. & Lindkvist, L. (2001). *Organisationsteori – struktur, kultur, processer*, 4:e upplagan, Liber Ekonomi, ISBN 47-06386-6.
- Balans. (2004). FAR-dagen 2004: "Vem knäcker koden?", *Balans*, 30(12), s. 45.
- Bazerman, M.H., Morgan, K. P. & Loewenstein, G.F. (1997). The impossibility of auditor independence, *Sloan Management Review*, 38(4), s. 89 – 94.
- Benston, G.J. & Hartgraves, A.L. (2002). Enron: What happened and what we can learn from it, *Journal of Accounting and Public Policy*, 21(2), s. 105 – 127.
- Björklund, M. & Paulsson, U. (2003). *Seminarieboken - att skriva, presentera och opponera*, Lund: Studentlitteratur.
- Bjørnenak, T. (1997). Diffusion and accounting: the case of ABC in Norway, *Management Accounting Research*, 8, s. 3 – 17.
- Boyd, D. P. (2003). Chicanery in the corporate culture: WorldCom or world con, *Corporate Governance*, 3(1), s. 83 – 85.
- Brorström, B., Eriksson, O. & Haglund, A. (2001). *Kommunal redovisningslag – beskrivning och tolkning*. Lund, Studentlitteratur.
- Buchanan, B. & Yang, T. (2005). The benefits and cost of controlling shareholders: the rise and fall of Parmalat, *Research in International Business and Finance*, 19, s. 27 – 52.
- Burrowes, A. & Persson, M. (2000). The Swedish management audit: A precedent for performance and value for money audits, *Managerial Auditing Journal*, 15(3), s. 85 – 96.
- Carrington, T. & Catasús, B. (2007). Auditing stories about discomfort: becoming comfortable with comfort theory, *European Accounting Review*, 16(1), s. 35 – 38.

- Cassel, F. (2005). *An Essay on the Structure and Content of Arguments For and Against Aspects of Harmonisation of Codes of Ethics for Auditors and of Financial Auditing Standards*. Stockholm: Riksrevisionen.
- Cassel, F. (2000). *Behovet av kommunal externrevision*, Stockholm: Nerenius & Santérus Förlag, ISBN 91-7150-801-5.
- Citron, D. B. (2003). The UK's framework approach to auditor independence and the commercialization of the accounting profession, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 16(2), s. 244 – 274.
- Collin, S-O. (2006). *The mastering of the corporation: an integrated view of corporate governance*. Kristianstad University: Department of Business studies.
- Cullinan, C. (2004). Enron as a symptom of audit process breakdown: Can the Sarbanes-Oxley Act cure the disease, *Critical Perspectives on Accounting*, 15(6-7), s. 853 – 864.
- Dahmström, K. (2005). *Från datainsamling till rapport – att göra en statistisk undersökning*. Lund: Studentlitteratur, ISBN 914404352X.
- Deegan, C., & Unerman, J. (2006). *Financial Accounting Theory*. European edition. Berkshire: McGraw-Hill Education.
- Dewing, I. P. & Russell, P. O. (2003). Post-Enron developments in UK audit and corporate governance regulation, *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 11(4), s. 309 – 322.
- Deloitte.se. Tillgänglig på internet: www.deloitte.se [Hämtad: 070605].
- Diamant, A., Holm, A. & Strömberg, P. (2006) Revisorsnämnden och åttonde direktivet ställer nya krav på både professionen och på tillsynen, *Balans*, 32(1), s. 22 – 25.
- DiMaggio, P. & Powell, W. (1983). The iron cage revisited: institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American sociological review*, 48(4), s. 147 – 160.
- Djurfeldt, G., Larsson, R. & Stjärnhagen, O. (2003). *Statistisk verktygslåda – samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*, Lund: Studentlitteratur, ISBN 91-44-04147-0.
- DN. *Skandiaskandalen som växte*, Tillgänglig på Internet: <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=678&a=198221&previousRenderType=6> [Hämtad: 070605].
- Ernst & Young.se. Tillgänglig på internet: www.ey.se/eyhome.html [Hämtad: 070605].
- Ernst & Young, (2006). *Bolagsstyrningskoden - Vägledning och exempel på rapportering*, Tillgänglig på internet: [http://www.ey.com/global/download.nsf/Sweden/Bolagsstyrningskoden/\\$file/Bolagsstyrningskode_n.pdf](http://www.ey.com/global/download.nsf/Sweden/Bolagsstyrningskoden/$file/Bolagsstyrningskode_n.pdf) [Hämtad: 070605].
- Gavious, I. (2007). Alternative perspectives to deal with auditors' agency problem, *Critical Perspectives on Accounting*, 18(4), s. 451 – 467.

- Gill, J. & Johnson, P. (2002). *Research methods for managers*, 3:e upplagan, London, Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, ISBN 0761940014.
- Gioia, D. A., Schultz, N. & Corley, K. G. (2000). Organizational identity, image and adaptive instability, *Academy of Management Review*, 25, s. 63 – 81.
- Godfrey, J., Hodgson, A. & Holmes, S. (2003). *Accounting theory*. 5:e upplagan, Milton, Wiley.
- Gray, S. J., Meek, G. K. & Roberts, C. B. (1995). International capital market pressures and voluntary annual report disclosures by U.S. and U.K. multinationals, *Journal of International Financial Management and Accounting*, 6(1), s. 43 – 68.
- Green, D. (2000). Audits on the leading edge, *CAMagazine*, 5, s. 47 – 55.
- Hass, S., Abdolmohammadi, M. J. & Burnaby, P. (2006). The Americas literature review on internal auditing, *Managerial Auditing Journal*, 21(8), s. 835 – 844.
- Hatch, M. J. (1997) *Organization theory. Modern, symbolic and postmodern perspectives*. Oxford University press, ISBN 0199260214.
- Hellgren, B. & Löwstedt, J. (1997). *Tankens företag – kognitiva kartor och meningsskapande processer i organisationer*, Stockholm: Nerenius & Santérus Förlag, ISBN 91-648-0128-4.
- Hendriksen, E. S. & van Breda, M. F. (1992). *Accounting theory*. (5: e upplagan). Irwin.
- Hermes, N., Postma, T. J.B.M. & Zivkov, O. (2006). Corporate governance codes in the European Union: Are they driven by external or domestic forces?, *International Journal of Managerial Finance*, 2(4), s. 280 – 301.
- Holme, I. M. & Solvang, B. K. (1997). *Forskningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa metoder*, Studentlitteratur, Lund, ISBN 91-44-00211-4.
- Hultin, L. & Kempe, C. (2005). *Révision à la suédoise – En studie av förvaltningsrevision i Sverige*, Linköpings Universitet, LIU-EKI/EP-D – 2005/031 – SE.
- Ickes, W. & Gonzales, R. (1994). "Social" cognition and social cognition: from the subjective to the intersubjective, *Small Group Research*, 25(2), s. 294 – 315.
- Ijiri, Y. (1983). On the accountability-based conceptual framework of accounting, *Journal of Accounting and Public Policy*, 2, 75 – 81.
- Jacobsen, D. I. (2002). *Vad, hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*, Studentlitteratur, Lund, ISBN 91-44-04096-2.
- Jensen, M. & Meckling, W. H. (1976). The theory of firm: Managerial behaviour, agency costs and ownership structure, *Journal of Financial Economics*, 3, s. 350 – 360.
- Jeppesen, K. K. (1998). Reinventing auditing, redefining consulting and independence, *The European Accounting Review*, 7(3), s. 517 – 539.

- Kanter, R. M., Stein, B. A. & Jick, T. D. (1992). *The challenge of organizational change: how companies experience it and leaders guide it*, New York: Free press, ISBN 0-02-916991-7.
- Kirk, K. & Mouritsen, J. (1996). "Space of accountability: Systems of accountability in a multinational Firm" I Munro, Rolland och Mouritsen, Jan (red) *Accountability, Power, Ethos och The Technologies of Managing*. London: International Thomson Business Press.
- Knechel, W. R. (forthcoming) The business risk audit: Origins, obstacles and opportunities, *Accounting, Organizations and Society*.
- Kollegiet för svensk bolagsstyrning. *Bolagsstyrning – en historik*. Tillgänglig på Internet: <http://www.bolagsstyrning.se/sv/0000078.asp> [Hämtad 070605].
- Kollegiet för svensk bolagsstyrning. *Årsrapport 2006*. Tillgänglig på Internet: http://www.bolagsstyrning.se/files/docs/kollegiet_rapport_2006_.pdf [Hämtad 070605].
- KPMG.se. Tillgänglig på internet: www.kpmg.se [Hämtad: 070605].
- Lee, T. A. (1993) *Corporate Audit Theory*, London: Chapman & Hall, ISBN 0412452200.
- Marnet, O. (2007). History repeats itself: The failure of rational choice models in corporate governance, *Critical Perspectives on Accounting*, 18, s. 191 – 210.
- McMillan, K.P. (2004) Trust and the virtues: a solution to the accounting scandals?, *Critical Perspectives on Accounting*, 15(6-7), s. 943 – 953.
- Meyer, J. & Rowan, B. (1977) Institutionalized organisations: formal structure as myth and ceremony. *American journal of sociology*, 83(2), s. 340 – 363.
- Mitchell, A. (1999). View from the house, *Accountancy Age*, 5 augusti, s. 11.
- Morrison, M. A. (2004). Rush to judgement: The lynching of Arthur Andersen & Co, *Critical Perspectives on Accounting*, 15(3), s. 335 – 375.
- Nobes, C. & Parker, R. (2006). *Comparative International Accounting*, 9:e upplagan, London: Pearson Education.
- Omxgroup, *Kod för bolagsstyrning*, Tillgänglig på internet: <http://www.omxgroup.com/nordicexchange/omhandeln/noteringochovervakning/noteringochovervakningstockholm/Code for Corporate Governance/> [Hämtad: 070605].
- Pass, C. (2006) The revised Combined Code and corporate governance An empirical survey of 50 large UK companies, Combined Code and corporate governance, *Managerial Law*, 48(5), s. 467 – 478.
- Pentland, B. T. (1993). Getting comfortable with the numbers: auditing and the micro- production of macro-order. *Accounting, Organizations and Society*, 18(7-8), s. 605 – 620.
- Perks, R. W. (1993). *Accounting and society*. Chapman & Hall, London.

- Power, M. (1997). *The audit society. Rituals of verification*. New York: Oxford University Press, ISBN 0198289472.
- Power, M. (2004) *The risk management of everything*, London: Demos, ISBN 1841801275.
- Precht, E. (2007). "Bra med fokus på kontroll" – Aktiespararnas vd menar att revisorn kan bidra till förtroendet för aktier, *Balans*, 33(2), s. 18 – 20.
- Reinstein, A. & McMillan, J. J. (2004). The enron debacle: More than a perfect storm. *Critical Perspectives on Accounting*, 15(6-7), s. 955 – 970.
- Revisorslagen*, (2001:883).
- Robert, J. & Scapens, R. (1985). Accounting systems and systems of accountability – Understanding accounting practices in their organisational context, *Accounting, Organization and Society*, 10(4), s. 443 – 456.
- Sánchez Ballesta, J.P. & Garcia-Meca, E. (2005). Audit qualification and corporate governance in Spanish listed firms, *Managerial Auditing Journal*, 20(7), s. 725 – 738.
- Saunders, M., Lewis, P. & Thornhill, A. (2007). *Research Methods for Business Students*, 4:e upplagan, Pearson Education Limited, England, ISBN 0-273-70148-7.
- Selznick, P. (1957). *Leadership in administration: A sociological interpretation*, University of California Press Ltd., ISBN 0-520-04994-2.
- Skog, R. (2005). *Svensk kod för bolagsstyrning: Vad är det för något och vad innebär den?*, Stockholm: Jure bokhandel. ISBN 91-7678-590-4.
- Skog, R., Kristiansson, B. & Thorell, P. (2004). Tio år efter Cadbury: En svensk kod för bolagsstyrning. *Balans*, 30(4), s. 12 – 24.
- SOU 2004: 47. Näringslivet och förtroendet, *Finansdepartementet, Förtroendekommittén*.
- SOU 2004:130. Svensk kod för bolagsstyrning, *Justitiedepartementet, Kodgruppen*.
- Spira, L. F. (2001). Enterprise and accountability: striking and balance, *Management Decision*, 39(9), s. 739 – 748.
- Tagesson, T. (2002). *Kostnadsredovisning som underlag för benchmarking och prissättning – studier av kommunal va-verksamhet*, Lund, ISBN 91-974074-5-3.
- Tagesson, T., Dahlgren, M., Gamlén, M. & Håkansson, M. (2005). Swedish financial managers' attitude towards the implementation of IASB's standards – The relationship between attitudes towards implementation and internationalisation of the corporation, *Financial Reporting, Regulation and Governance*, 4(2).
- Vanasco, R. (1996). Auditor independence: an international perspective, *Managerial Auditing Journal*, 9(11), 4 – 48.

Vanasco, R., Skousen, C. R. & Santagato, L. R. (1997). Auditor independence: an international perspective, *Managerial Auditing Journal*, 9(12), 498 – 505.

von Rosen, R. (2007) Corporate Governance in Germany, *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 15(1), s. 30 – 41.

Öhman, P. (2007) *Perspektiv på revision: tankemönster, förväntningsgap och dilemma*, Mittuniversitetet, Sundsvall, ISBN 91-85317-37-3.

Öhrlings PricewaterhouseCoopers.se. Tillgänglig på internet: www.pwc.se [Hämtad: 070605].

Öhrlings PricewaterhouseCoopers. (2004). *Bolagsstyrningen i Sverige – en positionsbestämning*, Öhrlings PricewaterhouseCoopers Gruppen AB.

Personlig kommunikation

Cassel, F., Riksrevisionen, Revisionsråd, Auktoriserad revisor, Fil.dr.
Personlig intervju 2007-04-13

Bilagor

Bilaga I – Introduktionsbrev till enkäten

Hej!

På vilket sätt är den svenska bolagsstyrningskoden till nytta för Dig som revisor?

Vi är två studenter som läser på Högskolan i Kristianstad. Just nu skriver vi vårt magisterarbete med inriktning mot revisionsfrågor. Vi vill med vår undersökning beskriva effekterna av den svenska bolagsstyrningskoden, ur revisorernas perspektiv. Ni har, i egenskap av revisor för ett större svenskt börsbolag, blivit utvald att delta i vår undersökning.

Vi hoppas att Ni vill hjälpa oss genom att avvara 5 minuter av Er tid för att svara på våra frågor (se nedanstående länk). Svaren kommer att behandlas konfidentiellt och presenteras sammanställt i vår rapport. Är Ni intresserad av att ta del av resultatet så skickar vi gärna vår uppsats i pdf-format via e-mail i slutet av juni.

Det är viktigt och av stor betydelse att Ni svarar på denna enkät då en obesvarad enkät kan innebära en missvisande bild. Vänligen använd webbenkäten och sänd in svaren så att de är oss tillhanda senast **den 16 maj**.

För oss som studenter hade det varit en fin examenspresent att få in Ert svar.

Har Ni några frågor kan ni höra av er till någon av oss.

Tack på förhand!

Magnus Gudmundsson

Sofia Josephson

Mob: XXX

Mob: XXX

e-mail:

e-mail:

magnus.gudmundsson0014@stud.hkr.se

sofia.josephson0008@stud.hkr.se

Handledare:

Ek. Dr. Torbjörn Tagesson

Univ.lektor i företagsekonomi

Tel: 044-203107

e-mail: torbjorn.tagesson@e.hkr.se

Bilaga II – Webbenkät

1)

Använder Ni Er av bolagens styrelserapport om intern kontroll i Ert revisionsarbete?

 Ja Nej

2)

Bolagens styrelserapport om intern kontroll är till nytta för Er i revisionsarbetet

1 2 3 4 5 6 7

Instämmer inte alls Varken eller Instämmer helt

3)

Bolagens intressenter värdesätter en revisorsgranskning av bolagens styrelserapport om intern kontroll

1 2 3 4 5 6 7

Instämmer inte alls Varken eller Instämmer helt

4)

Enligt punkt 3.7.2 i den svenska bolagsstyrningskoden skall styrelsens rapport om intern kontroll granskas av bolagets revisor.

Granskning av bolagens styrelserapport om intern kontroll leder till att omfattningen av revisionen

1 2 3 4 5 6 7

Minskar oförändrad Ökar

Granskning av bolagens styrelserapport om intern kontroll leder till att Era uttalanden om förvaltningen

1 2 3 4 5 6 7

Minskar oförändrad Ökar

5)

”Man påverkas av den omgivning man vistas i”, därför vill vi med denna fråga fånga om Ni upplever att Ni påverkas av åsikter hos/av era kollegor, andra revisionsbyråers agerande samt organisationer som FAR SRS och IASB.

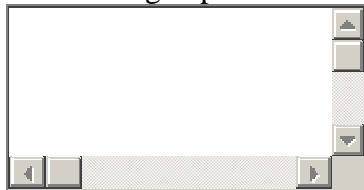
Omgivningen påverkar hur Ni använder Er av bolagens styrelserapport om intern kontroll

1 2 3 4 5 6 7

Instämmer inte alls Varken eller Instämmer helt

Om Ni upplever att Ni påverkas av Er omgivning ber vi Er att beskriva vad/vem det är som

huvudsakligen påverkar hur Ni använder Er av styrelserapporten?

6)

Införandet av den svenska bolagsstyrningskoden har finansiellt för revisionsbyrån inneburit Intäkter

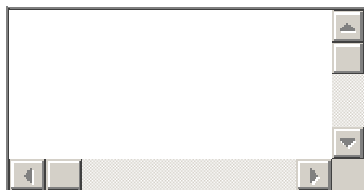
1 2 3 4 5 6 7
Minskar oförändrad Ökar

Kostnader

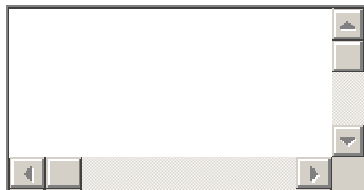
1 2 3 4 5 6 7
Minskar oförändrad Ökar

Vi ber Er att beskriva de mest sannolika orsakerna till minskningen/ökningen av intäkterna/kostnaderna

Intäkter

Kostnader

7)

Uttalandena i bolagens styrelserapport om intern kontroll ersätter förvaltningsberättelsen

1 2 3 4 5 6 7
Instämmer inte alls Varken eller Instämmer helt

8)

Förvaltningsrevisionen kan baseras på bolagens styrelserapport om intern kontroll

1 2 3 4 5 6 7
Inte alls Delvis Helt och hållet

9)

Befintliga instruktioner är tillräckliga/tillfredställande för att en adekvat granskning av bolagens styrelserapport om intern kontroll skall kunna göras

1 2 3 4 5 6 7

Instämmer inte alls Varken eller Instämmer helt

10)

Ett användande av bolagens styrelserapport om intern kontroll är ett hot mot Ert oberoende som revisor

1 2 3 4 5 6 7

Instämmer inte alls Varken eller Instämmer helt

11)

Konsultverksamheten kring bolagens tillämpning av den svenska bolagsstyrningskoden är ett hot mot revisorernas oberoende

1 2 3 4 5 6 7

Instämmer inte alls Varken eller Instämmer helt

12)

Införandet av den svenska bolagsstyrningskoden leder till att risken för att Ni skall bli skadeståndsansvarig

1 2 3 4 5 6 7

Minskar Oförändrad Ökar

13)

Vilka effekter har införandet av den svenska bolagsstyrningskoden haft för Ert arbete som revisor?

Vänligen ange Er e-postadress:

Om Ni skulle vara intresserade av att ta del av vårt resultat av undersökningen ange detta genom att kryssa i rutan.

Bilaga III – Intervjuguide

Hej!

Enligt tidigare överenskommelse per telefon skickar vi härmed vår intervjuguide, som vi hade uppskattat om Ni ville läsa igenom inför vår telefonintervju. Frågorna behandlar olika aspekter av hur den svenska bolagsstyrningskoden påverkar revisorers arbete.

Vi vill med vår undersökning beskriva effekterna av den svenska bolagsstyrningskoden, sett ur revisorernas perspektiv.

Svaren kommer att behandlas konfidentiellt och presenteras sammanställt i vår rapport. Vårt resultat kommer endast att presenteras i sådan form att individer absolut inte kan identifieras.

Om Ni önskar mer information eller har eventuella frågor, så är Ni välkommen att höra av Er till oss.

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning Magnus och Sofia

Magnus Gudmundsson

Mob: XXX

e-mail:

magnus.gudmundsson0014@stud.hkr.se

Sofia Josephson

Mob: XXX

e-mail:

sofia.josephson0008@stud.hkr.se

Handledare:

Ek. Dr. Torbjörn Tagesson

Univ.lektor i företagsekonomi

Tel: 044-203107

e-mail: torbjorn.tagesson@e.hkr.se

Bilaga IV – Intervjufrågor

1) Vilka effekter har införandet av den svenska bolagsstyrningskoden haft för revisorernas arbete?

2) Är bolagsstyrningskoden till nytta för revisorns arbete? Om så, vilka delar?

3) Anser Ni att förvaltningsrevisionen kan baseras på bolagets styrelserapport om intern kontroll?

4) Bolagsstyrningskoden har för avsikt att tydliggöra styrelsens och bolagsledningens ansvarighet för bolagets finansiella rapportering.

Hur påverkar detta den påskrivande revisorn, som med sin namnteckning skall intyga att allt gått "rätt och riktigt" till samt att den information som bolaget lämnar ut till dess intressenter är trovärdig?

5) Enligt punkt 3.7.2 i den svenska bolagsstyrningskoden skall styrelsens rapport om intern kontroll, om begärt, granskas av bolagets revisor. Hur kommer denna extra granskning påverka revisionsarbetet?

a) Granskning av bolagets styrelserapport om intern kontroll leder till att omfattningen av revisionen. (ökar/minskar)

b) Granskning av bolagets styrelserapport om intern kontroll leder till att Era uttalanden om förvaltningen (ökar/minskar)

6) "Man påverkas av den omgivning man vistas i". Revisorns omgivning kan vara en påverkande faktor för hur revisorn använder sig av den information som bolagen publicerar på basis av den svenska bolagsstyrningskoden.

Upplever Ni att revisorer påverkas av åsikter hos/av kollegor, andra revisionsbyråers agerande samt organisationer som FAR SRS och IASB?

7) Vad har införandet av den svenska bolagsstyrningskoden finansiellt inneburit för revisionsbyråerna?

8) Konsultverksamheten kring bolagets tillämpning av den svenska bolagsstyrningskoden är ett hot mot revisorernas oberoende?

Bilaga V – Beroende variabel

Använder styrelserapporten

Ja	Nej
22	12

Bilaga VI – Korrelation

Korrelation (oberoende variabler)

Spearman's rho

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
1. Intressenter	1,000																
2. Omfattningen av revisionen	-0,175	1,000															
3. Uttalanden om förvaltningen	-0,242	0,479**	1,000														
4. Omgivningen påverkar revisorn	0,235	-0,160	0,184	1,000													
5. Intäkterna	-0,252	-0,009	-0,047	-0,049	1,000												
6. Kostnaderna	0,317 [†]	-0,070	-0,033	0,045	0,535**	1,000											
7. Bolagens styrelserapport ersätter	0,424*	-0,276	-0,190	0,221	0,246	0,213	1,000										
8. F.r. kan baseras på styrelserapporten	0,093	-0,046	-0,141	0,297 [†]	0,299 [†]	0,069	0,386*	1,000									
9. Instruktioner	0,007	-0,025	-0,122	0,038	0,257	0,214	0,252	-0,014	1,000								
10. Användande - hot mot oberoendet	0,265	-0,272	-0,143	0,052	-0,008	0,167	0,377*	-0,032	0,096	1,000							
11. Konsultverksamheten - oberoende	-0,142	0,088	0,131	-0,088	-0,027	-0,219	0,095	0,053	0,226	0,428*	1,000						
12. Skadeståndsansvar	0,040	0,279	0,061	-0,056	0,216	0,083	0,227	0,076	0,232	-0,144	0,137	1,000					
13. Revisionsbyrå <i>ÖPwC</i>	0,472**	-0,088	-0,302 [†]	0,105	-0,247	-0,038	0,362*	0,023	0,119	0,265	0,076	-0,024	1,000				
14. <i>Ernst & Young</i>	-0,331 [†]	0,149	0,355*	-0,221	0,351*	0,252	-0,281	0,199	-0,235	-0,230	-0,153	-0,118	-	1,000			
15. <i>KPMG</i>	-0,149	-0,167	-0,110	0,181	-0,188	-0,126	-0,169	-0,265	0,122	-0,159	-0,256	-0,240	-	-	1,000		
16. <i>Deloitte</i>	-0,197	0,000	-0,077	0,161	-0,028	-0,248	-0,118	0,114	-0,263	-0,110	0,047	0,000	-	-	-	1,000	
17. <i>Övriga</i>	-0,052	0,510	0,079	-0,080	0,020	-0,126	0,054	-0,265	0,291 [†]	0,143	0,370*	0,532***	-	-	-	-	1,000

[†] Korrelationen är svagt signifikant på 0.10-nivå

* Korrelationen är signifikant på 0.05-nivå

** Korrelationen är signifikant på 0.01-nivå

*** Korrelationen är signifikant på 0.001-nivå

Bilaga VII – Känslighetsanalys

Använder styrelserapporten i revisionsarbetet

F.r. kan baseras på
styrelserapporten

β	Sig.	Uttalanden β	Sig.
-0,132	0,158	-0,180	0,050
-0,140	0,122	-0,158	0,081
-0,127	0,127	-0,162	0,143
-0,204	0,127	-0,096	0,088
-0,153	0,072	-0,181	0,044
-0,164	0,059	-0,185	0,065
-0,159	0,074	-0,175	0,094
-0,150	0,087	-0,175	0,091

Instruktioner

β	Sig.
0,093	0,127
0,092	0,111
0,101	0,100
0,091	0,105
0,068	0,433
0,096	0,152
0,099	0,124
0,096	0,134

Styrelserapporten är till nytta för revisionsarbetet

Användande - hot mot oberoendet β	Sig.	F.r. kan baseras på styrelserapporten β	Sig.
0,733	0,085	0,687	0,028
0,261	0,583	0,541	0,096
0,258	0,573	0,562	0,091
0,465	0,394	0,664	0,179
0,253	0,574	0,536	0,088
0,162	0,728	0,453	0,114
0,346	0,408	0,387	0,188
0,084	0,817	0,300	0,231

Instruktioner

β	Sig.
0,133	0,567
0,143	0,498
0,133	0,572
0,135	0,566
0,270	0,393
0,149	0,503
0,121	0,592
0,121	0,512